

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВЛАДА**

**VI-IX ИЗВЕШТАЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
О ПРИМЕНИ МЕЂУНАРОДНЕ КОНВЕНЦИЈЕ О УКИДАЊУ СВИХ
ОБЛИКА РАСНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ (ИЦЕРД)**

Јун, 2020. године

		Параграф		Страница
I	Општи део	1-51		3-13
II	Информације у вези са члановима 1. до 7. Конвенције			
Члан 1	Дефиниција расне дискриминације	52-54		13-13
Члан 2	Законодавне, судске, административне и друге мере за остваривање пуне и ефективне равноправности	55-72		14-18
Члан 3	Забрана расне сегрегације и апартхејда	73-92		18-23
Члан 4	Укидање дискриминације и њене пропаганде	93-129		23-31
Члан 5	Права гарантована Конвенцијом	130-198		32-47
Члан 6	Заштита од аката расне дискриминације	199-210		47-49
Члан 7	Мере у области образовања, културе и информисања	211-273		49-63
III	Примена Конвенције на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија	274-290		63-66

I ОПШТИ ДЕО

A. Увод

Препоруке ставови: 31,33,34,36,37

1. У складу са обавезама преузетим ратификовањем Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације (ИЦЕРД), Република Србија¹ као држава уговорница, према члану 9. став 1. Конвенције, подноси Комитету за укидање расне дискриминације (ЦЕРД) комбиновани VI-IX периодични извештај, као јединствен документ. Извештај садржи преглед законодавних, судских, административних и других мера које је Република Србија предузела у спровођењу одредаба Конвенције у периоду од 2016-2019. године. Такође, извештај садржи и информације о спровођењу препорука Комитета садржаних у Закључним запажањима Комитета у вези са Другим до петим извештајем Републике Србије (ЦЕРД/Ц/СРБ/ЦО/2-5 од 1. децембра 2017. године). У складу са препоруком из става 33. Закључних запажања Комитета за укидање расне дискриминације Влада Републике Србије је предузела активности на ажурирању Заједничког основног документа о Републици Србији. У широком партиципативном процесу у који су укључени представници извршне, законодавне, судске власти, независних тела и организација цивилног друштва израђен је Нацрт заједничког основног документа. Јавно представљање Нацрта овог документа је отказано због увођења ванредног стања у Србији 15. марта 2020. године услед опасности по здравље и живот људи од ширења корона вирус COVID-19, са којим се цео свет суочио. Комитету ће ажурирани Заједнички основни документ бити достављен накнадно, када услови у држави буду омогућили.
2. Иако Аутономна покрајина Косово и Метохија представља саставни део Републике Србије, што је потврђено и Резолуцијом Савета безбедности УН 1244, надлежни органи Републике Србије нису у могућности да спроводе Конвенцију на овом делу своје територије, имајући у виду да је управљање Покрајином у складу са Резолуцијом Савета безбедности УН 1244 поверено Привременој административној мисији УН на Косову (УНМИК). Из тих разлога, подаци везани за примену Конвенције на Аутономну покрајину Косово и Метохија нису исцрпни.
3. Израду Извештаја координирала Канцеларија за људска и мањинска права Владе Републике Србије у складу са важећим смерницама специфичним за споразум који је усвојио Комитет за укидање расне дискриминације (ЦЕРД/Ц/2007/1) имајући у виду Резолуцију Генералне скупштине А/РЕС/68/268 од 9. априла 2014. године.

¹Република Србија је изјаву о сукцесији поднела 12.марта 2001.године

4. Извештај је израђен у широком консултативном процесу, који је подразумевао учешће Народне скупштине Републике Србије, релевантних државних и покрајинских органа и институција, независних државних органа, града Београда. Платформа организација цивилног друштва за сарадњу са механизмима УН за људска права је дала своје коментаре на Нацрт документа у процесу консултација. Иако је јавно представљање Нацрта овог документа планирано са Тимом за људска права УН у Србији за 16. март 2020. године отказано због већ поменутог увођења ванредног стања у Србији, свим учесницима су омогућене онлине консултације и давање коментара.
5. Извештај је, као и сви претходни, доступан на интернет страницама Канцеларије за људска и мањинска права и Савета Владе за праћење препорука Уједињених нација за људска права.²
6. Поступајући по препоруци из става 36. указујемо да су Закључна запажања Комитета за укидање расне дискриминације преведена на српски језик и након тога достављена Народној скупштини, релевантним државним органима и институцијама, Сталној конференцији градова и општина, ради дистрибуције локалним самоуправама и организацијама цивилног друштва. Иста су објављена и доступна јавности на интернет страницама Канцеларије за људска и мањинска права и Савета Владе за праћење препорука Уједињених нација за људска права. Након годину дана од усвајања Закључних запажања Република Србија је Комитету доставила извештај о примени препорука изражених у ставовима 16 и 17 Закључних запажања.

Б. Механизам на националном нивоу који се осигурава праћење Закључних запажања Комитета за укидање расне дискриминације

7. На националном нивоу од децембра 2014. године функционише Савет за праћење примене препорука механизма Уједињених нација за људска права, који је основала Влада Републике Србије. Овај механизам осигурава да се све препоруке Комитета за укидање расне дискриминације, али и осталих уговорних тела УН за људска права и Савета за људска права прате на системски начин.
8. Савет од оснивања па до данас, функционише на два кључна принципа: инклузивност и транспарентност. У рад Савета од самог почетка укључени и представници Народне скупштине Републике Србије и то Одбора за људска и

²<http://www.ljudskaprava.gov.rs>; <http://vladinsavetun.ljudskaprava.gov.rs>

мањинска права и равноправност полова. Независна тела су сама изабрала модалитет учешћа у раду Савета.

9. Принцип транспарентности подразумева да организације цивилног друштва такође учествују у раду Савета. До сада је 14 организација цивилног друштва закључило Меморандум о сарадњи са Саветом. Савет је дао пуну подршку успостављању Платформе организација за сарадњу са УН механизмима, коју тренутно чини 18 ОЦД (основана 2018. године). Укљученост Платформе у рад овог тела не омета њихову независност и могућност подношења извештаја из сенке механизмима за људска права. Савет Платформу види као партнера за сарадњу са механизмима УН за људска права и наставља, уз ОХЦХР у Србији, да пружа подршку у раду.
10. Савет је развио посебан План за испуњавање препорука, који тренутно садржи 392 добијене и прихваћене препоруке механизма УН за људска права, међу којима су и препоруке Комитета за укидање расне дискриминације, на чијој реализацији радимо. План садржи текст сваке препоруке, ресор надлежан за њену имплементацију, временски рок, статус, индикаторе, повезаност са Циљевима одрживог развоја и напомене. Специфичност Плана препорука је да се резултати испуњености препорука мере кроз индикаторе. На развијању индикатора у извештајном периоду радили су заједно Влада и организације цивилног друштва, а они знатно олакшали израду државног извештаја.
11. Савет успоставља и електронску базу података, која је у фази развоја, а планирано је да база буде интерактивна, да подаци буду доступни, јавни, транспарентни и ажурирани.

Б.1. Попис становништва

12. Према резултатима Пописа 2011. године у Републици Србији живи укупно 7.186.862 становника, од тог броја жене чине 51,3% (3 687 686), мушкарци 48,7% (3.499.176). У односу на претходни попис становништва (2002) број становника је смањен за 4,15% (311.139 лица), што је последица како негативног природног прираштаја, тако и иселјавања становништва. Етничка структура се није битније променила у међупописном периоду (2002-2011)³. Срби доминирају са уделом од 83,32%, укупно 5.988.150, упркос чињеници да је њихов апсолутан број смањен за око 225 хиљада (релативно повећање од 0,5 %). После Срба, најбројнији су Мађари 253.899, удео 3,53% (претходно су чинили 3,91%). Потом следе етничке групе које нису имале депопулацију у међупописном периоду, Бошњаци 145.278, удео 2,02% (око 9 хиљада више) и

³ Обзиром да се годишње процене броја становника израђују само по полу и старости, новији подаци о етничкој структури биће доступни тек након објављивања коначних резултата Пописа становништва, домаћинства и станова 2021. године.

Роми 147.604, удео 2,05% (око 39 хиљада више). Хрвати чине 0,81% укупног броја становништва – 57.900; Словаци 0,73% - 52.750; Црногорци 0,54% - 38.527; Власи 0,49%, - 35.330; Румуни 0,41%, - 29.332; Југословени 0,32% - 23.303; Македонци 0,32% - 22.755; Исламске вероисповести 0,31% - 22.301; Бугари 0,26% - 18.543; Буњевци 0,23% - 16.706; Русини 0,20% - 14.246; Горанци 0,11% - 7.767; Албанци 0,08% - 5.809; Украјинци 0,07% - 4.903; Словенци 0,06% - 4.033; Немци 0,06% - 4.064 и Руси 0,05% - 3.247. Око 300 хиљада лица, односно око 4% укупног становништва је искористило своје Уставом загарантовано право и могућност да се не изјасне о својој националној припадности или дало одговор који не представља изјашњавање о националној припадности.

13. Религијска структура становништва: православни 6.079.396 становника (84,6%), римокатолици 356.957 становника (4,97%), припадници исламске заједнице 222.828 становника (3,10%), протестанти 71.284 становника (1%), припадници јудаистичке вероисповести 578 становника (0,008%), припадници источњачких вероисповести 1.237 становника (0,02%), остале вероисповести 1.776 становника (0,02%), агностици 4.010 становника (0,06%), нису верници 80.053 становника (1,1%), није се изјаснило 220.735 становника (3,07%) и непознато 99.714 становника (1,39 %).
14. Поред српског језика и ћириличног писма, у службеној употреби у појединим јединицама локалне самоуправе (на целој територији или делу насељеног места) су и латинично писмо и следећи језици: албански, босански, бугарски, мађарски, румунски, русински, словачки и хрватски, македонски, црногорски и чешки језик. У складу са Европском повељом о регионалним или мањинским језицима и декларацијом коју је држава дала приликом ратификације, преузете су конкретне обавезе у погледу заштите албанског, босанског, бугарског, мађарског, ромског, румунског, русинског, словачког, украјинског и хрватског језика. Такође, у складу са чланом 7. Повеље, одређена заштита се пружа и осталим језицима и говорима који се користе у Републици Србији (буњевачки, влашки, македонски, немачки и чешки).
15. На основу Закона о попису становништва, домаћинстава и станова 2021. године⁴ Републички завод за статистику наредни попис у Републици Србији спровешће у периоду од 1. до 30. априла 2021. године (Попис 2021). У циљу обезбеђивања међународне упоредивости пописних података, методологија Пописа 2021. усаглашена је са међународним стандардима, а нарочито с препорукама Конференције европских статистичара за пописе око 2020. године⁵.

⁴ „Сл. гласник РС”, бр. 9/2020

⁵ https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/2015/ECECES41_EN.pdf

16. Као и у претходном, у Попису 2021. образац за лице садржаће питања о националној припадности, матерњем језику и вероисповести, а ова питања биће формулисана као питања отвореног типа и садржаће правну поуку да према Уставу Републике Србије (чл. 43. и 47) грађани нису дужни да се изјасне о својој вероисповести, односно националној припадности. Наведена методолошка и организациона решења су тестирана у Пробном попису који је спровео Републички завод за статистику у априлу 2019. године.
17. У оквиру организационе структуре за спровођење Пописа 2021. формирана је Стручна група за сарадњу са националним саветима националних мањина, која ће, у циљу подршке Попису, сарађивати са институцијама и организацијама које се баве питањима националних мањина, организовати припрему пописног материјала на језицима националних мањина, предлагати критеријуме за ангажовање додатних пописивача – нарочито за спровођење пописивања у неформалним ромским насељима.
18. Национални састав пописне комисије по правилу ће следити национални састав становништва општине/града. У општинама/градовима у којима је језик националне мањине у службеној употреби, промотивни материјал за Попис биће преведен на језике националних мањина.

Б.2. Националне мањине

19. Према Попису становништва из 2011. године од укупног броја становника у Србији 12,76 % становништва су припадници националних мањина.
20. Друштвено-политички систем Републике Србије устројен је на принципу потпуне заштите националних мањина. Питање положаја националних мањина Република Србија решава и спроводи у складу са одредбама Оквирне конвенције Савета Европе о заштити националних мањина и на основама међународних уговора о људским правима, а сагласно Уставу Републике Србије.
21. Уставом Републике Србије утврђено је да припадници националних мањина ради остваривања права на самоуправу у области образовања, културе, информисања и службене употребе језика и писама могу бирати своје националне савете. Национални савети националних мањина представљају облик нетериторијалне самоуправе и бирају се на непосредним изборима што им обезбеђује демократски легитимитет. Непосредни избори за националне савете се одржавају по истом моделу као избори за Народну скупштину. Више информација о националним саветима националних мањина је приказано у делу „Политичка права”.

22. Даљем унапређењу мањинских права допринеле су измене и допуне прописа усвојене 2018. године, пре свега пре свега Закона о заштити права и слобода националних мањина⁶, Закона о националним саветима националних мањина⁷, којима којима се јасније дефинишу овлашћења националних савета, смањује прекомерна политизација и обезбеђује транспарентнији рад, затим Закона о службеној употреби језика и писма⁸, Закона о матичним књигама⁹ и Закона о локалној самоуправи¹⁰. Остваривање права националних мањина регулисано је и бројним другим законима у области образовања, културе и информисања, службене употребе језика и писма до правосуђа и изборног система.
23. У оквиру процеса придруживања Републике Србије Европској унији израђен је Акциони план за преговарачко поглавље 23: правосуђе и основна права. Део овог плана је и посебан Акциони план за остваривање права националних мањина.
24. Акциони план за остваривање права националних мањина састоји се од 11 поглавља за поједине области права националних мањина¹¹.
25. Квартално се сачињавају извештаји о спровођењу Акционог плана, на основу прилога у којима учествује око 80 различитих институција на које се Акциони план односи. До сада је припремљено и јавно представљено тринаест извештаја. Сви извештаји су јавно доступни на интернет страници Канцеларије за људска и мањинска права, за чију припрему и координацију је задужена.
26. Процес извештавања и методологија израде извештаја имају два основна обележја: транспарентност у свим фазама поступка и инклузивност. Укљученост националних савета националних мањина присутна је у свим фазама процеса извештавања, као и праћења спровођења Акционог плана. О начину на који ће бити укључени, одлучили су сами национални савети националних мањина.
27. У извештавању учествују и савети за међунационалне односе самостална тела која се формирају у мултиетничким јединицама локалне самоуправе (53 савета).
28. Надзор над спровођењем Акционог плана врши Владин Савет за националне мањине, којим председава председник Владе Србије, а чине га ресорни

⁶ „СРЈ“, бр. 11/02, „Сл. лист СЦГ“, бр. 1/03 - Уставна повеља и „Сл. гласник РС“, бр. 72/09 - др. закон, 97/13 - одлука УС и 47/18

⁷ „Сл. гласник РС“, бр. 72/09, 20/14 - одлука УС, 55/14 и 47/18

⁸ „Сл. гласник РС“, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 - др. закон, 30/2010, 47/18 и 48/18 - испр.

⁹ „Сл. гласник РС“, бр. 20/09, 145/2014 и 47/18

¹⁰ „Сл. гласник РС“, бр. 129/07, 83/14 - др. закон, 101/16 - др. закон и 47/18

¹¹ лични и статусни положај, забрана дискриминације, област културе и медија, употреба језика и писма, демократска партиципација, одговарајућа заступљеност припадника мањина у јавном сектору, национални савети националних мањина, итд

министри и директори Владиних служби, као и председници свих националних савета.

29. Од почетка спровођења Акционог плана бележи се висок проценат реализације активности, који се у просеку креће око 80% у сваком извештајном циклусу, док су резултати остварени у свим областима из Акционог плана.
30. Такође, усвојена је Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године са пратећим двогодишњим акционим планом. По истеку АП, усваја се нови за наредне две године, како би се наставило са имплементацијом Стратегије. Стратегијом је утврђено пет приоритетних области: образовање, запошљавање, становање, здравље и социјална заштита.
31. Стратегија је усвојена након широког консултативног процеса, који је укључивањем представника надлежних државних органа, социјалних партнера и удружења, која се баве садржајима везаним за Роме и Ромкиње. Такође учествовали су Роми и Ромкиње, као и Национални савет ромске националне мањине.
32. У јуну 2017. године усвојен је двогодишњи Акциони план за праћење Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији. За његову реализацију обезбеђено је 6.722.481 евра и то (из буџета Републике Србије 70%, а из донаторских и других средстава ЕУ 30%).
33. Напредак у остваривању циљева из Стратегије и пратећег акционог плана исказан је у годишњим извештајима, којима је обухваћена 2016. и 2017. година. Резултати извештаја показују да је настављен континуитет у раду на обезбеђивању приступа услугама и бољег квалитета живота грађанима ромске националности кроз увођење представника Рома и Ромкиња у процес остваривања јавних политика (педагошки асистенти, здравствене медијаторке, координатори за ромска питања)..
34. Поред наведеног, од 2011. године, на сваке две године, Влада Републике Србије у сарадњи са Европском комисијом организује семинаре о социјалном укључивању Рома и Ромкиња ради праћења унапређења положаја ове националне мањине и дефинисања приоритета за наредни период, у виду Оперативних закључака, а извештаји о њиховој реализацији се годишње подносе Европској комисији. Канцеларија за људска и мањинска права је у овом извештајном периоду урадила анализу свих оперативних закључака. На Семинару одржаном претходне године договорени су оперативни закључци за период 2019-2021. године.

35. Од 2016. године, захваљујући потписаном Меморандуму о сарадњи између Владе Србије и Регионалног савета за сарадњу, у Београду функционише Регионална канцеларија за координацију и спровођење иницијативе и активности интеграције Рома до 2020. године. Активности се спроводе у Србији, Косову*¹², Албанији, Босни и Херцеговини, Северној Македонији, Турској, Бугарској, Грчкој, Хрватској, Словенији, Молдавији, Румунији и Црној Гори.
36. База података за праћење процеса инклузије Рома, која је оперативна од 2016. године, континуирано се попуњава подацима. Током 2019. године организоване су три регионалне обуке за представнике градова и општина у циљу коришћења базе података¹³. У току је израда вишејезичне онлајн платформе Координационог тела за праћење реализације Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији, где ће на једном месту постојати база са свим релевантним подацима везаним за праћење реализације Стратегије на ромском и српском језику. Такође, сајт Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре преведен је на ромски језик.

Б.3. Избеглице и расељена лица

37. Иако се број избеглица смањује првенствено услед њихове интеграције, на територији Републике Србије у статусу избеглица¹⁴ борави 26.164 лица (17.967 из Републике Хрватске и 8.197 из Босне и Херцеговине). Србија наставља да подржава њихов добровољни повратак у земље порекла, међутим и након више од две деценије од расељења број повратника је скроман, јер се у 2019. у Републику Хрватску вратило осам, а у Босну и Херцеговину само пет породица.
38. Број интерно расељених лица (ИРЛ) са АП Косово и Метохија је 198.545. На простору АП Косово и Метохија налази се још 18.000 лица у интерном расељењу. Одрживи услови за повратак интерно расељених лица на Косово и Метохију ни након 20 година нису обезбеђени, што представља одговорност међународног присуства и привремених институција самоуправе. Овоме у прилог говори и податак да је стопа одрживог повратка 1,9% у односу на укупан број интерно расељених лица у Србији.

¹² This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244 and ICJ Advisory opinion on the Kosovo declaration of independence.

¹³

¹⁴ У складу са Законом о избеглицама („Сл. гласник РС”, бр. 18/92, “Сл. лист СРЈ”, бр. 42/2002 - одлука СУС и “Сл. гласник РС”, бр. 30/2010) избеглице су лица која су услед догађаја од 1991. до 1998. године и њихових последица избегла или прогнана из бивших југословенских република на територију Републике Србије, а не могу или због страха од прогона или дискриминације не желе да се врате на територију са које су избегла, укључујући и лица која су се определила за интеграцију. Интерно расељена лица су она лица која су због оружаног сукоба и страха од прогона и насиља са КиМ прешла у друге делове Србије.

39. Главне препреке одрживом повратку представљају: физичка и правна небезбедност припадника неалбанских заједница; одсуство реаговања или неадекватно реаговање институција на кривична дела против живота и имовине Срба, двоструки стандарди у раду механизма за заштиту и остварење права, укључујући слободно уживање права на имовину и права из радног односа; отежани приступ јавним службама и ограничена могућност употребе матерњег језика пред тим службама, и друго.
40. На територији Републике Србије тренутно постоји девет колективних центара у којима је смештено 368 лица. Од укупног броја колективних центара, један се налази на територији централне Србије (68 ИРЛ), док је преосталих осам распоређено на територији АП Косово и Метохија (34 избеглица и 266 ИРЛ). Лицима у колективним центрима обезбеђен је смештај и исхрана од стране Комесаријата за избеглице и миграције.
41. Колективни центри су се плански затварали у оквиру Програма ИПА 2012 који је завршен 2016. године. У Републици Србији има тренутно 23 неформална колективна центра у којима борави око 650 лица, углавном ИРЛ.
42. Од укупно 167 јединица локалне самоуправе 157 је успешно усвојило локалне акционе планове и формирало Савете за миграције Више од 80 одсто ЈЛС је формирало посебну буџетску линију за избеглице и ИРЛ.
43. У извештајном периоду кроз програме за интеграцију избеглица и побољшање услова живота и становања ИРЛ, из буџета Републике Србије обезбеђено је 2.651 трајно стамбено решење (859 сеоских кућа и 1.492 пакета грађевинског материјала). У истом периоду обезбеђено је и 1.782 пакета за економско оснаживање избеглица и ИРЛ.
44. У оквиру ИПА 2014 пројекта „Обезбеђивање побољшања животних услова интерно расељених лица и повратника по основу Споразума о реадмисији”, додељено је укупно 424 стамбена решења за ИРЛ и повратнике по реадмисији (194 пакета грађевинског материјала, 34 сеоска домаћинства, 32 монтажне куће и 164 пакета за економско оснаживање).
45. У оквиру Регионалног стамбеног програма (РСП) одобрено је осам потпројеката, којима се предвиђа 7.550 стамбених решења за избеглице. До сада је обезбеђено 4.277 стамбених решења за избеглице, а очекује се да се преостала стамбена решења реализују до средине 2022. године, када је предвиђен и завршетак пројекта.

Б.4. Недржављани, тражиоци азила, имигранти

46. Како би се приступило решавању проблема на координисан начин Влада Републике Србије је 2015. године формирала Радну групу за решавање проблема мешовитих миграционих токова са задатком да прати, анализира и разматра питања мешовитих миграционих токова у Републици Србији. План реаговања у случају повећаног броја миграната са проценом потреба се редовно ажурира једном годишње.
47. Од 2016. године, више од милион миграната и избеглица из ратом угрожених подручја прошло је кроз Србију. Србија је и даље земља транзита, сада са продуженим боравком миграната и избеглица који нису у могућности да наставе пут ка земљама жељене дестинације.
48. Република Србија се на одговоран начин суочила са проблемима мигрантско-избегличке кризе и показала да поштује међународне и европске вредности и стандарде. Грађани Србије су у овој ситуацији показали висок степен разумевања, толеранције и солидарности, као и спремности да помогну људима у невољи, а велики допринос таквом односу према мигрантима дала је Влада Србије. Наша држава је у насталој ситуацији показала капацитет да адекватно и ефикасно реагује на изненадне миграцијске таласе, да ангажује потребне ресурсе и координира активности многобројних актера како би пружила неопходну помоћ и заштитила основна људска права миграната и избеглица.
49. Од укупно отворених 19, активно је 17 центара за смештај и прихват миграната и тражилаца азила (12 прихватних центара и 5 центара за азил). У извештајном периоду кроз све центре у Србији је прошло више од 92.000 лица. Прихватни центри су отворени у складу са развојем ситуације и потребама на терену (масовним приливом, променом главних праваца кретања, затварањем руте, продуженим задржавањем, великим бројем породица са децом). Укупни капацитети, у прихватним и центрима за азил, су 6.000 места уз могућност њиховог повећања коришћењем објеката намењених краћем задржавању у случају потребе.
50. Индикатори квалитета смештаја прате се на месечном нивоу у сарадњи са УНХЦР-ом и јавно су доступни. Заштитик грађана, обављајући послове Националног механизма за превенцију тортуре у циљу праћења поступања надлежних органа према мигрантима и тражиоцима азила у Републици Србији, обавља посете¹⁵ центрима за азил и прихватним центрима.

¹⁵ https://npm.rs/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=112&Itemid=116

51. У оквиру процеса придруживања Републике Србије Европској унији и хармонизације националних прописа са правним тековинама ЕУ које уређују област азила, у марту 2018. године усвојен је нови Закон о азилу и привременој заштити¹⁶. Овим законом је прописано начело недискриминације, које у поступку одобравања азила у Републици Србији, забрањује сваку дискриминацију по било ком основу, а нарочито по основу расе, боје, пола, националне припадности, друштвеног порекла или сличног статуса, рођења, вероисповести, политичког или другог убеђења, имовног стања, културе, језика, старости или интелектуалног, сензорног односно физичког инвалидитета. Детаљне информације приказане у наставку извештаја, у оквиру одговара на препоруку Комитета из става 27. Закључних запажања.

II ИНФОРМАЦИЈЕ У ВЕЗИ СА ЧЛАНОВИМА 1. ДО 7. КОНВЕНЦИЈЕ

Члан 1.

Дефиниција расне дискриминације

52. Начело једнакости и забрана дискриминације зајамчени су Уставом Републике Србије. Сходно члану 16. став 2 Устава опште прихваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори о људским правима саставни су део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују. Потврђени међународни уговори морају бити у складу са Уставом.

53. Законом о забрани дискриминације¹⁷ дефинисани су „дискриминација“ и „дискриминаторско поступање“.

54. Стратегија превенције и заштите од дискриминације и Акциони план за њену примену важили су до 2018. године. Савету Владе Србије за праћење ових документа су редовно подношени квартални извештаји о реализацији Акционог плана. Овакав механизам управљања чинио је пример добре праксе у спровођењу јавних политика. Анализа примене ових документа коју је израдила Канцеларија за људска и мањинска права Владе Србије, треба да обезбеди основ за израду новог стратешког документа. Анализа је показала позитивне помаке у превенцији и заштити од дискриминације припадника осетљивих група и то: у унапређењу политика и прописа; у оквиру системске превенције дискриминације и побољшања праксе антидискриминационог поступања; у унапређењу компетенција државних, односно, јавних службеника. Највећи проценат реализације планираних мера је у односу на избеглице, интерно расељена лица и друге угрожене мигрантске групе (80%) и децу (60%), а најмање мера реализовано је за старије особе (12,5 %).

¹⁶ „Сл. гласник РС”, бр. 24/18

¹⁷ „Сл. гласник РС”, бр. 22/09

Члан 2.

Законодавне, судске, административне и друге мере за остваривање пуне и ефективне равноправности

55. Одредбе Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације доследно су инкорпориране у правни систем Републике Србије са циљем да се успостави целовит и кохерентан систем који обухвата и механизме грађанскоправне, кривичноправне и прекршајноправне заштите.

Институционални оквир

56. Народна скупштина Републике Србије као највише представничко тело и носилац уставотворне и законодавне власти своје активности у области људских и мањинских права, као и питања равноправности полова, реализује кроз рад Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова.

57. Обезбеђени су услови за неометан рад независних државних органа. Служба Повереника за заштиту равноправности пресељена је 2016. године у већи и адекватнији простор. Акционим планом за Преговарачко поглавље 23: правосуђе и основна права у оквиру процеса придруживања Републике Србије Европској унији предвиђене су мере за јачање капацитета Заштитника грађана, као и измене Закона о Заштитнику грађана. Народна скупштина је у јулу 2017. године изабрала новог заштитника грађана, а у јулу 2019. године и новог повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

58. Институционални оквир за борбу против расне дискриминације у Републици Србији чине Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство за рад, запошљавање борачка и социјална питања, Министарство правде, Министарство просвете науке и технолошког развоја, Министарство културе и информисања, Министарство омладине и спорта, Министарство унутрашњих послова, Канцеларија за људска и мањинска права, Координационо тело за родну равноправност, Координационо тело за праћење реализације Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у РС 2016-2025.године,Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, Савет за унапређење положаја Рома и спровођење Декаде укључивања Рома, Савет за националне мањине, Савет за младе, Савет за праћење примене препорука механизма УН за људска права. На нивоу Аутономне покрајине Војводина делују Покрајински секретаријати задужени за: образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице; социјалну политику, демографију и равноправност полова; културу, јавно информисање и односе са верским заједницама; регионални развој, међурегионалну сардању

и локалну самоуправу; Покрајинки завод за социјалну заштиту, Покрајински заштитник грађана-Омбудсман и Канцеларија за инклузију Рома.

59. Јачање институционалног оквира у области националних мањина настављено је у извештајном периоду. У марту 2017. године Влада је образовала Координационо тело за праћење реализације Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у РС 2016-2025.године. Кроз овај механизам, не само да се усаглашавају политике за инклузију Рома и Ромкиња, већ се на оперативном нивоу прати њихово спровођење у пракси. Као оперативна подршка овом телу, формирана је и Стручна група задужена за све стручне послове у вези са текућим питањима у вези социјалног укључивања Рома и Ромкиња. У јуну 2017. године у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања образован посебан сектор који је, између осталог, задужен припрему и праћење стратешких документа којима се унапређује положај Рома и Ромкиња.

Препорука став 10.

60. У извештајном периоду од укупног броја притужби (3.613) поднетих Поверенику за заштиту равноправности, 10,1 % се односи на дискриминацију на основу националне припадности и етничког порекла. По овом основу број притужби је 2015. износио 18,4%, док је у 2019. години износио 6,9 % од укупног броја притужби, од чега је поступљено у 80% случајева (у 6 рок за поступање још није истекао).

Годишњи извештаји Заштитника грађана- област националних мањина					
година	Број предмета у области националних мањина	Процент притужби грађана на дискриминацију по националној основи у односу на укупан број	Број сопствених иницијатива	Број препорука Заштитника грађана органима јавне власти	Преглед поступања по упућеним препорукама
2016	99	19,77%	4	14	13
2017	61	8,70%	3	14	6
2018	64	21,15%	2	11	4
2019	74	6,67%	1	24	и даље су у року за извршење

Табела 1: Извор:Заштитник грађана

61. Према мишљењу Заштитника грађана надлежни органи су у претходној деценији предузели низ мера и активности у областима образовања, здравства, личних докумената и др, што је допринело значајном унапређењу положаја припадника ромске заједнице. Међутим, према његовом мишљењу етничка

дистанца према Ромима се не смањује, и да су Роми/киње највише изложени дискриминацији.

62. У 2019. години спроведено је и истраживање и праћење мера Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у 20 јединица локалне самоуправе. Посебан извештај Заштитника грађана о спровођењу Стратегије¹⁸ са препорукама објављен је 11. децембра 2019. године, након чега је упућен надлежним органима ради поступања по препорукама.
63. У извештајном периоду Заштитник грађана је израдио Посебан извештај у вези са подизањем бетонског зида у насељу Крушевац¹⁹, са препорукама за отклањање негативних последица ових поступака.

Препорука став 12.

64. У циљу остваривања јачих гаранција независности правосуђа од политичке контроле и уплитања, а како би се обезбедило правилно спровођење правде Влада Србије је на седници одржаној 29. новембра 2018. године усвојила Предлог за промену Устава Републике Србије у области правосуђа, као први корак у промени највишег државног акта. Предлог је упућен Народној скупштини на разматрање. Након што прође скупштинску процедуру, о уставним амандманима ће се изјашњавати и грађани Србије на референдуму. Уставни амандмани су израђени у широком консултативном процесу у коме су учешће узели релевантни државни органи, струковна удружења и цивилно друштво. Препоруке које је Венецијанска комисија дала у свом Мишљењу инкорпориране у коначни Нацрт амандмана на Устав Републике Србије у области правосуђа.
65. Такође, радни текст нове Стратегије развоја правосуђа за период 2019-2024. године је припремљен, после реализованог консултативног процеса и јавне расправе. Кључни приоритети нове Стратегије и даље укључују јачање независности судства и самосталности тужилаштва кроз унапређени нормативни и институционални оквир, даље јачање интегритета носилаца правосудних функција кроз поштовање етичких принципа, као и унапређење одговорности правосудног система кроз јачање механизма одговорности судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.
66. При изради ових докумената, као и при измени осталих стратешких и нормативних аката води се рачуна о међународним и посебно европским стандардима који укључују и опште коментаре уговорних тела, попут Опште препоруке ЦЕРД бр.31 о спречавању расне дискриминације у управљању и функционисању кривично правног система.

¹⁸ <https://www.ombudsman.rs>

¹⁹ <https://www.ombudsman.rs>

67. У складу са текстом Опште препоруке ЦЕРД бр.31 део 2. параграф 4а од посебног значаја за инкриминацију злочина из мржње је одредба члана 54а Кривичног законика. Додатно, водећи рачуна о наведеној општој препоруци реализоване су мере од значаја за пропорционалну заступљеност националних мањина у редовима судија и јавних тужилаца. Државно веће тужилаца усвојило је 2017. године нови Пословник о раду Државног већа тужилаца²⁰, у који су унете одредбе, којима се ближе уређује примена члана 82. Закона о јавном тужилаштву, а у циљу обезбеђења пуне и ефективне равноправности између припадника националних мањина и припадника већинске нације.
68. Веће ће, поступајући у складу са новим Пословником, изабрати, односно предложити кандидата оне националне припадности чији би избор, односно предлагање допринело сразмерности националног састава и то избором или предлагањем избора највише рангираног кандидата те националне припадности, уколико његова оцена, односно број бодова нису испод 90% оцене, односно броја бодова прворангираног кандидата. Да би се наведене одредбе могле применити, неопходно је да се да се кандидати у конкурсној документацији изјасне о својој националној припадности и дају сагласност Већу за примену посебних правила, с обзиром да је изјашњавање о националној припадности добровољно (услови из става 3. чл. 60 Пословника).
69. Самосталност јавног тужилаштва гарантована је Уставом Републике Србије и Законом о јавном тужилаштву²¹, који јавно тужилаштво дефинишу као самостални државни орган који гони учиниоце кривичних дела и других кажњивих дела и предузима мере за заштиту уставности и законитости. У складу са наведеним јавни тужилац и заменик јавног тужиоца су самостални у вршењу својих овлашћења. Овим законом је забрањен је сваки утицај на рад јавног тужилаштва и на поступање у предметима од стране извршне и законодавне власти, коришћењем јавног положаја, средстава јавног информисања или на било који други начин којим може да се угрози самосталност у раду јавног тужилаштва. Истим законом прописано је да су јавни тужилац и заменик јавног тужиоца дужни да стручно, савесно, непристрасно, правично и без непотребног одлагања врше своју функцију посебно водећи рачуна о заштити оштећених и спречавању дискриминације по било ком основу.
70. Такође, измењен је и Правилник о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности за избор судија и председника судова, који садржи одредбу да ће се приликом избора судија и председника суда водити рачуна о националном саставу становништва, одговарајућој

²⁰ „Сл. гласник РС”, бр. број 29/17

²¹ „Сл. гласник РС”, бр. 116/08, 104/09, 101/2010, 78/11 - др. закон, 101/11, 38/12 - одлука УС, 121/12, 101/13, 111/14 - одлука УС, 117/14, 106/15 и 63/16 - одлука УС

заступљености припадника националних мањина и познавању стручне правне терминологије на језицима националних мањина који је у службеној употреби у суду.

71. Изменама Пословника о раду Високог савета судства²² из 2018. године прописана је забрана дискриминације по било ком основу у поступку предлагања кандидата и избора судија, као и регулисан начин рада и одучивање Савета у случајевима политичког утицаја на рад судства. Закон о уређењу судова²³ прописује да је ради чувања ауторитета и непристрасности суда забрањено коришћење јавног положаја и јавно иступање којим се утиче на ток и исход судског поступка. као и да је забрањен сваки други утицај на суд и притисак на учеснике у поступку.
72. Високи савет судства, након одржане седнице, обавештава јавност о закључцима са седнице Савета путем одржавања конференције за новинаре, давањем саопштења средствима јавног информисања или објављивањем закључака на интернет страници Савета. У периоду од 2016. до краја 2019. године Савет је издао дванаест оваквих саопштења за јавност.

Члан 3.

Забрана расне сегрегације и апартхејда

Препорука став 23

73. Република Србија наставља да води интеграциону политике борбе против против етничке, социјалне, и економске сегрегације. Мере јавних политика, које су осмишљене и спроводе се ради пружања стамбене подршке Ромима, пре свега се односе на унапређења услова становања Рома у ромским насељима, предвиђених Закон о становању и одржавању зграда²⁴ и Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2016-2025. године. Израђен је Нацрт Националне стамбене Стратегије.
74. На основу Закона о становању и одржавању зграда, донето је неколико подзаконских аката, правилника који су усклађени са међународним уговорима о људским правима, у смислу одговарајућег стана и заштите приликом принудних исељења. Додатно је, у циљу приближавања Закона

²² „Сл. гласник РС”, бр. 7/18

²³ „Сл. гласник РС”, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 31/211 – др.закон, 78/11 – др.закон, 101/11, 101/13, 106/15, 40/15 – др.закон, 13/16, 108/16, 113/17, 65/18 – одлука УС, 87/18 и 88/18 – одлука УС

²⁴ „Сл. гласник РС”, бр. 104/16

грађанима и циљним групама израђен водич- Закон у сликама (одштампано 5.000 примерака).

75. Исељавање из неформалних насеља врши се уз поштовање највиших међународних стандарда о људским правима. Законом о становању је прописано када, како и под којим условима се спроводи поступак иселења, правна заштита у том поступку, као и могућност пресељења у одговарајући смештај, уколико немају у својини другу непокретност за становање нити средства да обезбеде други смештај.
76. У свим случајевима расељавања Град Београд је обавио консултације са расељеним становништвом пре расељавања. Обезбеђено је право свим погођеним лицима, групи и заједници да претходно дају потпун и свестан пристанак на релокацију. Нико од становника није претрпео штету у погледу својих људских права, нити им је било повређено право на континуирано побољшање животних услова. Све расељене породице имале су право на надокнаду губитка, прикупљање и транспорт њихове имовине која је погођена евикцијом. Ниједно расељавање неформалних насеља није као последицу имало да неки појединац или породица постану бескућници. Од 2014. године Град Београд је збринуо 303 расељене ромске породице, односно 1400 особа.
77. Расељеним становницима обезбеђен је приступ образовању (упис у школе и вртиће, превоз до школе, бесплатне уџбенике, додатну наставу у насељу) , а све трошкове за наведено сноси град Београд. У циљу побољшања укупног квалитета живота у новоформираним насељима обезбеђују се административне, комерцијалне услуге, услуге социјалне заштите (новчана социјална помоћ, једнократне помоћи, бесплатни оброци за све социјално угрожене грађане, присуство социјалних служби итд), лична документа, јавни превоз, уклањање отпада, одржавање насеља и њихове околине (дезинсекција, дезинфекција, дератизација), уређење насеља (постављање дечијих игралишта, уређење зелених површина).
78. Радно способним станарима у социјалним становима и новоформираним насељима понуђен је одређени број радних места – како у градским комуналним предузећима, тако и у приватним фирмама. За њих су такође организоване мотивационе радионице на којима су добили практичне савете за запослење, могућност да заврше основну школу, занатске обуке, курсеве, итд. Градски центар за социјално предузетништво Београда у сарадњи са Канцеларијом Уједињених нација за пројектне услуге (УНОПС), доделио је бесповратна средства за samozapošljavanje у опреми за 50 незапослених особа ромске националности са најбољим бизнис плановима.
79. У оквиру највећег стамбеног програма у Србији „Саградимо дом заједно”, који је реализовао град Београд са ЕУ и УНОПС-ом од 2013-2020. године збринуто

је 149 породица, односно 701 особа. Пројекат је обухватио три модела становања (социјално становање, куповина сеоских кућа и обезбеђење са грађевинског материјала за реконструкцију кућа).

80. Генералним планом града Београда и Стратегијом развоја града Београда до 2021. године социјално становање је препознато као посебан вид становања, а социјално угрожени Роми/киње као једна од најосетљивијих друштвених група којима је потребна помоћ при обезбеђивању адекватних услова становања.
81. Кроз ЕУ програме, вредне око 40 милиона еура, намењене инклузији Рома и Ромкиња, обезбеђена је континуирана подршка са циљем подизања капацитета јединица локалне самоуправе кроз оснивање и оснаживање мобилних тимова²⁵ и њихову институционалну одрживост, као и израда пројектне документације у циљу инфраструктурних побољшања услова живота те унапређење услова становања. Тренутно се реализују пројекти вредни око 26,9 милиона еура.
82. Кроз ИПА 2012 пројекат „*Овде смо заједно – Европска подршка за инклузију Рома*” први пут је успостављена евиденција о броју и месту неформалних насеља у Републици Србији (583), што је омогућило да се у области становања средства плански усмеравају на решавање ових проблема. Креиран је Географски информациони систем (ГИС) за мониторинг стања у неформалним ромским насељима у Србији. Ова база података омогућава праћење кључних показатеља стања у неформалним насељима. Подаци добијени сакупљањем података из ове базе полазна су тачка при стварању ситуационе анализе код спровођења програма који се реализују кроз ИПА 2013, 2014 и 2016.
83. Реализација ИПА 2013 пројекта „*Техничка помоћ за унапређење животних и стамбених услова ромске популације у неформалним насељима у Републици Србији*”, вредног 1.370.200 евра, започела је јуна 2017. године, а завршена је 19. септембра 2019. године. Неки од најзначајнијих резултата остварених кроз овај пројекта су:

Изграђена инфраструктура у неформалним ромским насељима која ће унапредити услове живота за преко 5.000 Рома/киња;

Изграђено и реновирано укупно 185 стамбених јединица за око 800. Израђена техничка документација потребна за пројекте унапређења стамбених услова за више од 70 кућа, 300 станова, као и за пројекте унапређења инфраструктуре за преко 4.000 корисника, припадника ромске популације;

²⁵ Мобилне тимове за инклузију Рома уз координатора за ромска питања, чине и педагошки асистенти здравствени медијатори, представници ЦСР и представници НСЗ, а по потреби и други представници ЈЛС. До сада формирано 50 мобилних тимова у 50 ЈЛС.

Формирано 20 мобилних тимова за социјално укључивање Рома/киња у 20 локалних самоуправа у Србији

84. Кроз грант шему у оквиру овог ИПА 2013 пројекта, вредну 6,5 милиона евра, спроведено је укупно девет пројеката у 11 локалних самоуправа. Пројекти су се односили на унапређење инфраструктуре у ромским насељима и изградњу стамбених јединица за Роме и Ромкиње који су живели у неадекватним условима.

Кроз пројекат је унапређена инфраструктура путева, канализације и водоснабдевања и изграђене су индивидуалне куће и станови (114 кућа и 12 станова изграђено, 62 куће реконструисано). Такође изграђено је 5.1 километара саобраћајница, око 6.1 километара канализације и око 2.2 километара водоводне мреже, извршена је регулација река Стражевице и Топлице у Прокупљу, изграђен 1 километар гасовода, око 1 километар уличне расвете, реструктуисано 800 метара канала и изграђена 4 игралишта за децу. Реализација активности је на директан или индиректан начин побољшала услове живота око 2100 припадника ромске популације.

85. ИПА 2016 пројекат *„Подришка ЕУ инклузији Рома – Оснаживање локалних заједница за инклузију Рома”*, вредан 4,2 милиона евра, започео је децембра 2017. године и трајаће 36 месеци. Општи циљ пројекта је унапређење положаја Рома у локалним заједницама кроз спровођење стратешких мера дефинисаних у Стратегији за инклузију Рома за период 2016 – 2025. година. До сада су кроз пројекат спроведене следеће активности:

Потписан Меморандум о разумевању са 10 јединица локалне самоуправе (Аранђеловац, Бечеј, Вршац, Дољевац, Лебане, Лозница, Младеновац, Пирот, Смедеревска Паланка и Сурдулица) и иређени су локални акциони планови

Формирано 10 мобилних тимова и 10 локалних мултисекторских тела за координацију политикама;

Израђен је презентован Водич за припрему, буџетирање и праћење локалног акционог плана за инклузију Рома;

Потписано 36 уговора за пројекте који ће се финансирати из грант шеме;

Потписани уговори са 11 одабраних јединица локалне самоуправе поводом израде урбанистичких планова за неформална ромска насеља.

86. ИПА 2014 пројекат *„Техничка помоћ за унапређење социјално економских услова живота ромске популације”* вредан 2,7 милиона евра, започео је 4. марта 2019. године и трајаће 24 месеца. Пројекат се састоји из три компоненте:

1. развој неопходне техничке документације за одрживо унапређење услова становања у 100 неформалних ромских насеља у Србији; 2. јачање капацитета локалних самоуправа и релеватних представника националних институција за успешно коришћење претприступних фондова ЕУ и постизање одрживости пројектних резултата; 3. пружање подршке у подизању капацитета мобилних тимова и унапређење локалних механизма за инклузију Рома и Ромкиња. Кроз пројекат ће се спровести следеће активности:

Ажурирање података у 100 неформалних ромских насеља кроз сарадњу са представницима локалних самоуправа и мобилних тимова, анализа и вредновање потреба;

Ажурирање националне ГИС базе података о неформалим ромским насељима;

Одабир 100 неформалних ромских насеља и израда урбанистичке и техничке документације неопходне за унапређење услова становања и друштвене инклузије Рома и Ромкиња у локалним самоуправама, која може бити коришћена за конкурисање за средства из будућих фондова;

Пружање подршке локалним самоуправама за припрему концепата и пројеката за аплицирање за будуће ИПА грантове и изградњу капацитета локалних и националних кадрова у постизању одрживости пројектних резултата, кроз тренинге, размену искустава и представљање добрих међународних и локалних пракси;

Сарадња са локалним самоуправама у којима су већ успостављени мобилни тимови, пружање подршке за формирање нових мобилних тимова, уз даље унапређење локалних механизма за инклузију Ромкиња и Рома.

87. ИПА 2018 пројекат „*Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији*“, вредан 20 милиона евра, започео је децембра 2019. године и трајаће 36 месеци. Општи циљ пројекта је допринос јачању социјалне инклузије. Крајњи корисници су 500 породица из осетљивих рупа у 20 ЈЛС. Осетљиве групе обухваћене пројетом су: Роми, жене жртве породичног насиља, особе са инвалидитетом, деца и млади без родитељског старања. Пројекат ће се финансирати кроз грантове у 20 ЈЛС.

88. Комесаријат за избеглице и миграције приликом планирања и реализације буџетских и донаторских средстава води рачуна да програмима за унапређење животних услова интерно расељених лица (ИРЛ), укључујући и Роме, обухвати јединице локалне самоуправе на чијој територији живи велики број ИРЛ. Напомињемо да не постоји обавеза да се интерно расељена лица изјасне о националној припадности. Иако припадници ромске националности чине 10% ИРЛ, у решавању стамбених потреба заступљени су са око 30% укупних корисника.

89. Када су у питању повратници по основу Споразума о реадмисији, од којих Роми/киће 75 одсто повратника, током извештајног периода додељена су средства у 10 ЈЛС за откуп 20 сеоских кућа са окућницом и средства у девет ЈЛС за доделу 24 пакета грађевинског материјала.
90. Анализа стања и потреба ИРЛ из 2018. године показује да у Србији тренутно борави 16.644 интерно расељених домаћинстава у потреби, односно домаћинства која немају решено стамбено питање и нису у могућности сами да га реше. Од укупног броја ових домаћинстава 10.188 су Роми ИРЛ.
91. У оквиру ИПА 2014 „Обезбеђивање побољшања животних услова ИРЛ и повратника по основу Споразума о реадмисији у Србији и подршка одрживом повратку на Косово“ обухваћена је 21 ЈЛС, истим је предвиђена помоћ у виду стамбеног збрињавања, доходовних активности, израде бизнис планова и обука за отпочињање самосталне делатности и подршка локалним самоуправама у изради и реализацији локалних акционих планова.
92. До сада 157 општина/градова, има усвојене локалне акционе планове и оформљене Савете за миграције, док је њих 111 је укључило и категорију повратника по реадмисији.

Члан 4.

Укидање дискриминације и њене пропаганде

Препорука став 14.

93. Међународне конвенције о људским правима, којима се забрањује говор мржње и злочини из мржње, део су домаћег законодавства, а њихово спровођење се прати кроз рад посебног тела Владе - Савета за праћење примене препорука механизма УН за људска права, као и кроз редовно извештавање надзорним телима задуженим за праћење њиховог спровођења.
94. Уставом Републике Србије²⁶ забрањено је и кажњиво свако изазивање и подстицање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње и нетрпеливости.
95. Изазивање националне, расне и верске мржње је кривично дело према одредбама Кривичног законика²⁷ (чл. 317). Имајући у виду да се ради о последичној радњи, за постојање довршеног кривичног дела није неопходно

²⁶ „Сл. гласник РС”, бр. 98/06

²⁷ „Сл. гласник РС”, бр. 85/05, 88/05 - испр., 107/05 - испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19

да је радња извршења изазивања довела до мржње или нетрпељивости, или да је радња расприревања повећала интензитет постојеће мржње или нетрпељивости, односно ни у једном ни у другом случају се за довршено дело не тражи последица у том смислу. Уколико услед извршења основног (став 1) или квалификованог облика (став 2) кривичног дела дође до нереди, насиља или других тешких последица за заједнички живот народа, националних мањина или етничких група које живе у Србији, радиће се о најтежем облику овог кривичног дела, за које је прописана строжа казна.

96. Такође, говор мржње је забрањен и законима (Закон о забрани дискриминације²⁸, Закон о јавном информисању и медијима²⁹ и Закон о електронским медијима)³⁰. Осим наведених, Србија је посвећен начин усмерена и на спровођење свих осталих закона у овој области. У реализацији препорука Влада велику пажњу посвећује јачању сарадње са јединицама локалне самоуправе, организацијама цивилног друштва, независним државним телима и међународним организацијама.
97. Чињеница да је Србија Уставом и законима забранила говор мржње, указује на јасну одређеност државе да се ово питање решава кроз правне норме које имају обавезујући карактер за сваког грађанина Србије. Акционим планом за Преговарачко поглавље 23: правосуђе и основна права прецизно је дефинисан редослед корака у циљу унапређења спровођења усвојених закона којима се говор мржње и злочини из мржње забрањују.
98. Показатељ да се Закон о забрани дискриминације једнако и делотворно примењује и на функционере Владе и потврђује чињеница да Повереник за заштиту равноправности упућује препоруке министрима и министарствима, као и то да су по претходним препорукама Повереника за дискриминаторске изјаве, поступили министри задужени за социјалну заштиту, здравље, образовање и спољне послове, као и други државни органи.
99. Посвећеност борби против говора мржње Влада Републике Србије показује и чињеницом да је почетком 2020. године усвојила Радну дефиницију антисемитизма коју је дао Комитет за антисемитизам и порицање Холокауста, Међународне алијансе за сећање на Холокауст (ИХРА). Иста је доступна на сајту Канцеларије за људска и мањинска права³¹.
100. Закон о отклањању последица одузимања имовине жртвама Холокауста које немају живих законских наследника је усвојен 2016. године³². На основу Закона Савезу јеврејских општина, почев од 1. јануара 2017. године, у

²⁸ „Сл. гласник РС”, бр. 22/09

²⁹ „Сл. гласник РС”, бр. 83/14, 58/15 и 12/16-аут. тумачење

³⁰ „Сл. гласник РС”, бр. 83/14 и 6/16 – др. закон

³¹ www.ljudskaprava.gov.rs

³² „Сл. гласник РС”, бр. 13/16

наредних 25 година опредељиваће се средства у износу од 950.000 евра на годишњем нивоу. Преживели потомци жртава Холокауста који сада живе у Републици Србији и у Израелу и који су држављани Израела већ успешно остварују своја права пред Агенцијом за реституцију

101. У својим јавним наступма политички лидери и едукатори промовишу толеранцију и разумевање. О осуђеним лицима од стране Међународног кривичног суда за бившу Југославију се објективно извештава у медијима, и она се не промовишу на на било који начин као ратни хероји у било којем делу земље.
102. Понашање народних посланика прецизно је регулисано Пословником Народне скупштине³³. Поступајући по мерама из Акционог плана за Преговарачко поглавље 23: правосуђе и основна права у јулу 2017. године усвојен је Кодекс понашања народних посланика о границама дозвољености коментарисања судских одлука и поступака³⁴. Такође и Влада Републике Србије је усвојила Кодекс понашања за чланове Владе о границама дозвољености коментарисања судских одлука и поступака³⁵.
103. Регулаторно тело за електронске медије (РЕМ) има значајну улогу и у спречавању говора мржње. У складу са чл. 51 Закона о електронским медијима утврђено је да се ово тело стара да програмски садржај пружаоца медијске услуге не садржи информације којима се подстиче, на отворен или прикривен начин, дискриминација, мржња или насиље због расе, боје коже, предака, држављанства, националне припадности, језика, верских или политичких убеђења, пола, родног идентитета, сексуалне оријентације, имовног стања, рођења, генетских особности, здравственог стања, инвалидитета, брачног и породичног статуса, осуђиваности, старосне доби, изгледа, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама и других стварних, односно претпостављених личних својстава.
104. У извештајном периоду, према расположивим информацијама, била су три случаја у којима је Савет РЕМ-а разматрао говор мржње против националних мањина. У сва три случаја емитери су опоменути и предузели су мере које им је Савет наложио.
105. У периоду од септембра 2016. године реализоване су бројне активности усмерене су на унапређење капацитета релевантних државних институција, правосуђа, полиције, медија, локалних самоуправа и организација цивилног друштва ради примене закона и санкционисања говора и злочина из мржње и ефикаснијег доношења пресуда.

33„Сл. гласник РС”, бр.20/12-пречишћен текст

34 „Сл. гласник РС”, бр. 71/17

35 „Сл. гласник РС”, бр. 6/16

106. Иако говор мржње није инкриминисан као самостално кривично дело, национално законодавство омогућава ефективно процесуирање говора мржње. Наиме, говор којим се изазива, распирује, заговара или подстрекава мржња, санкционисан је и представља радњу извршења кривичних дела из чл. 174, 317, 344а и 387 Кривичног законика.
107. Кривична дела забране дискриминације прописана су члановима 128, 129, 130, 131 Кривичног законика.
108. Кривично дело може бити почињено у односу на физички интегритет појединца или целе групе, али предмет напада може такође бити и имовина која припада или коју користи група која има одређене карактеристике које су предмет прерасуда или мржње починиоца. Најчешћи примери су писање увредљивих порука тзв. графита, на објектима или местима од значаја за одређена друштвене групе и вербални конфликти.
109. Министарство унутрашњих послова је у периоду од 2016. до 2019. године поднело кривичне пријаве против 39 лица због 57 кривичних дела којима је инкриминисан било који облик дискриминације, од чега против 38 лица за кривично дело из чл. 317 Кривичног законика - изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости. У односу на националну припадност -34 лица је српске националности, два хрватске, једно ромске и једно албанске националности.
110. У истом периоду извршена су два физичка напада на националној основи (оба расветљена) и то: на штету лица албанске националности и исламске вероисповести. Кривичне пријаве поднете су против два лица српске националности.
111. Министарство унутрашњих послова је у извештајном периоду поднело кривичне пријаве због седам анонимних претњи (пет је расветљено), 21 вербалног сукоба (20 је расветљено) и 21 случаја исписивања парола и графита (6 је расветљено) усмерених против: Албанаца – 6, Мађара – 3, Рома – 2, и по једног исламске вероисповести, Србина и Хрвата и истовремено против Бугара и Албанаца. Такође, исписано је пет нацистичких обележја и једна парола.
112. Стање међунационалних односа у Републици Србији је стабилно. Министарство унутрашњих послова је у периоду од 2016 до 2019. године, евидентирало укупно 308 инцидентата, који се би се у најширем смислу могли окарактерисати као међунационални. Чињеница да државни органи реагују, откривају учиниоце, процесуирају и кажњавају извршиоце и подстрекаче

међунационалних инцидента, говори у прилог спремности државних и других органа да овакве појаве брзо и ефикасно сузбију.

Кривично дело	Број пријављених лица	Број одбачених пријава (полицима)	Број лица према којима је примењен опортунитет	Број истрага/ доказних радњи (полицима)	Број оптужба (полицима)	Пресуде (полицима)	
						Број осуђујућих пресуда	Број ослобађајућих пресуда
2016. година							
Повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности – чл. 174 КЗ	4	7	1	/	/	/	/
Изазивање националне, расне или верске мржње и нетрпељивости – чл. 317 КЗ	39	43	3	17	2	14	1
Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу – чл. 344а КЗ	198	124	83	125	89	90	38
Расна и друга дискриминација – чл. 387 КЗ	27	25	1	6	1	/	/
Укупно	268	199	88	148	92	104	39
2017. година							
Повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности – чл. 174 КЗ	11	4	1	5	1	/	/
Изазивање националне, расне или верске мржње	50	24	1	33	3	3	/

и нетрпељивости – чл. 317 КЗ							
Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу – чл. 344а КЗ	235	137	74	153	74	92	12
Расна и друга дискриминација – чл. 387 КЗ	9	3	/	/	1	2	3
Укупно	305	168	76	191	79	97	15
2018. година							
Повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности – чл. 174 КЗ	5	6	1	1	1	/	/
Изазивање националне, расне или верске мржње и нетрпељивости – чл. 317 КЗ	30	15	1	15	6	6	/
Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу – чл. 344а КЗ	217	121	73	103	98	96	1
Расна и друга дискриминација – чл. 387 КЗ	8	2	/	/	/	/	/
Укупно	260	144	75	119	105	102	1

Табела 2: Извор Републичко јавно тужилаштво

113. У мају 2019. године извршене су измене Кривичног законика у вези са чл. 344а којима је увећана казна затвора и то од једне до пет година за оне који својим понашањем на спортској приредби или јавном скупу изазивају националну, расну, верску или другу мржњу или нетрпељивост засновану на неком дискриминаторном основу услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима.

114. Законом о спорту³⁶, између осталог прописане су и обавезе организатора у вези са несметаним и безбедним одржавањем спортске приредбе, као и мере за спречавање спречавање насиља и недоличног понашања и других негативних појава у спорту. Овим законом је дефинисан значај и функција Националног савета за спречавање насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама. До сада, Савет је одржао 12 седница, усвојен је Акциони план за спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и многе мере из Акционог плана већ се примењују.
115. У Стратегији развоја спорта за период 2014-2018. године дефинисано је успостављање механизма за доследну примену Националне стратегије за борбу против насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама за период 2014- 2018. године. Тренутно је у процесу израде нови стратешки документ за период 2020-2030. године.
116. Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године у оквиру свог циља-безбедност младих, прописује мере и активности за превенцију и сузбијање насиља међу навијачким групама, као и за повећање толеранције, сузбијања говора мржње међу младима итд.
117. Јавна тужилаштва континуирано предузимају активности на плану кривичног прогона учинилица кривичних дела са дискриминаторним елементима, укључујући и учиниоце ових кривичних дела путем интернета.
118. У складу са Уредбом о безбедности и заштити деце при коришћењу информационо-комуникационих технологија³⁷ у Министарству трговине, туризма и телекомуникација 2017. године успостављен је Национални контакт центар за безбедност деце на интернету. Контакт центар представља јединствено место за пружање савета о паметном и безбедном коришћењу интернета, као и за пријем и прослеђивање пријава о штетном, непромереном или нелегалном садржају и понашању на интернету.
119. Од почетка рада Контакт центра, укупна комуникација остварена путем телефонских позива, имејлова, пријава путем сајта и друштвених мрежа износи 15.378, на које је одговорено саветодавним услугама и прослеђивањем на поступање надлежним институцијама. Еукатори Контакт центра посетили су 128 основних и 12 средњих школа широм Републике Србије и одржали 394 презентације којима је присуствовало 14.667 ученика и 5.074 родитеља.
120. Када је реч о штетним садржајима на интернету, изменама и допунама Закона о електронској трговини³⁸ уведен механизам за уклањање

³⁶ „Сл. гласник РС”, бр. 10/16

³⁷ „Сл. гласник РС”, бр. 61/16

³⁸ „Сл. гласник РС”, бр. 41/09, 95/13 и 52/19

недопуштених садржаја са интернета. На овај начин надлежним државним органима је омогућено да донесу акте којима налажу конкретном пружаоцу услуге информационог друштва да уклони недопуштени садржај одмах, а најкасније у року од два радна дана. Поступање пружаоца услуге информационог друштва супротно акту надлежног органа којим му је наложено да недопуштени садржај уклони је прекршајно санкционисано.

121. Министарство надлежно за образовање континуирано реализује од 2005. године програм „Школа без насиља” у сарадњи са УНИЦЕФ-ом и релевантним министарствима, институцијама и телима. Овим програмом је обухваћено 274 школа (253 основне и 24 средње), 17.000 наставника/ица и 229.000 ученика. Израђен интерактивни сајт „Школа без насиља“ који је запосленима, родитељима и ученицима важан ресурс у области превенције насиља. Додатно, ојачани су капацитети 60 ментора за рад у области превенције насиља на тему превенције дигиталног насиља, родно заснованог насиља - породичног и сексуалног насиља кроз обуке, литературу, свакодневну комуникацију и састанке ментора, и 88 саветника за рад на СОС телефонској линији министарства надлежног за образовање за пријаву насиља у школама.
122. Израђен је и примењује се инструмент за процену безбедности школског окружења, родно заснованог и дигиталног насиља и Приручник за процену безбедности школског окружења у оквиру процене испуњености стандарда квалитета образовно-васпитних установа и јачање капацитета школа и просветних саветника за праћење безбедности школског окружења.
123. Европска унија и Савет Европе са партнерима: Канцеларија за људска и мањинска права Владе Србије, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Заштитник грађана и Повереник за заштиту равноправности у оквиру програма *Horisontal Fascility for the western Balcans and Turkey* спроводе пројекат „Промоција толеранције и равноправности у Србији“, који има за циљ јачање капацитета учесника за заштиту и унапређење права националних мањина, ЛГБТИ особа и борбу против говора мржње.
124. Канцеларија за људска и мањинска права низом активности сваке године у циљу подизања свести јавности обележава Међународни дан људских права, а Повереник за заштиту равноправности Међународни дан толеранције.

Препоруке, ставови 16 и 17

125. О примени препорука из ставова 16. и 17. Закључних запажања, Република Србија је детаљно известила Комитет за укидање расне дискриминације у свом извештају, који је Влада Србије усвојила 6.12.2018.године.
126. У свим апелационим, вишим и основним јавним тужилаштвима од почетка 2016. године воде се посебне евиденције кривичних дела учињених из мржње, у смислу члана 54а Кривичног законика.
127. Према подацима садржаним у посебним евиденцијама, у извештајном периоду, јавни тужиоци применили су члан 54а Кривичног законика у укупно 26 предмета, од којих је у седам предмета донета правноснажна осуђујућа пресуда. Од укупног броја предмета, мржња због националне или етничке припадност оштећеног наведена је као побуда за извршење кривичног дела на штету девет лица (пет ромске националности, један мађарске националности, један албанске националности и два лица због претпостављене националне припадности).
128. Општим обавезним упутством Републичког јавног тужиоца³⁹ предвиђено је да сва тужилаштва именују тужиоце-контакт особе за кривична дела учињена из мржње, у смислу члана 54а Кривичног законика. У циљу препознавања и бољег разумевања кривичних дела учињених из мржње, као и ефикасне и делотворне истраге и кривичног гоњења учинилаца ове врсте кривичних дела, у складу са међународним стандардима 2018. године израђене су Смернице за кривично гоњење злочина из мржње у Републици Србији, намењене јавним тужиоцима. Смернице су настале као резултат рада представника Републичког јавног тужилаштва, Комитета правника за људска права – YUCOM и Мисије ОЕБС-а у Србији и пример су добре сарадње државног и цивилног сектора.
129. Током 2018. и 2019. године, Правосудна академија је одржала обуке за укупно 214 јавних тужилаца на тему злочина из мржње. На семинарима су представљене Смернице за кривично гоњење злочина из мржње. Поред семинара, организован је низ координационих састанака представника надлежних државних органа и организација цивилног друштва у циљу успостављање будућег механизма борбе против злочина из мржње у Републици Србији, у организацији владине Канцеларије за људска и мањинска права и Мисије ОЕБС у Србији.

³⁹ О.бр. 4/2018 од 28.09.2018. године

Члан 5.

Права гарантована Конвенцијом

А) права на једнак поступак пред судовима и судским органима

130. Према подацима из 2019. године у судовима је ефективно поступало 2.531 судија, 10.685 судијских помоћника, државних службеника и намештеника. У јавним тужилаштвима функцију јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца обављају 34 припадника националних мањина, и запослено је 57 припадника националних мањина.
131. Једнак третман припадника мањина у кривичном поступку најпре је обезбеђен правом да у поступку употребљавају свој језик и писмо, као и да им се на терет буџетских средстава омогући превођење онога што они или други износе, као и превођење исправа и другог писаног доказног материјала. За припаднике верских мањина, како вернике, тако и верске службенике од посебне важности је одредба Кривичног законика која предвиђа да су од дужности сведочења искључена лица која би својим исказом повредила дужност чувања професионалне тајне међу које Кривични законик посебно наводи верске исповеднике.
132. Право мањина на употребу језика када се целокупан поступак не води на њиховом језику, у пракси се најчешће остварује уз помоћ судских тумача/преводаца. На територији Аутономне покрајине Војводине, у којој се говори највише мањинских језика, број судских тумача/судских преводаца за мањинске језике је: мађарски – 103, словачки – 34, русински – шест, румунски – 51, бугарски – два, хрватски – 24, руски – 35, чешки – пет, грчки – 10, македонски – шест, словеначки – пет, украјински – пет, албански – један, ромски - шест и босански -пет.
133. Законом о судијама⁴⁰прописана је забрана дискриминације по било ком основу приликом избора судија. Такође је прописано да се при избору и предлагању за избор судија води рачуна о националном саставу становништва, одговарајућој заступљености припадника националних мањина и познавању стручне правне терминологије на језику националне мањине, који је у службеној употреби у суду.
134. Тужилаштво за ратне злочине (ТРЗ) у априлу 2018. године усвојило Тужилачку стратегију за истрагу и гоњење ратних злочина у Републици

⁴⁰ „Сл. гласник РС”, бр. 116/08. 58/09 - одлука УС. 104/09, 101/10, 8/12 - одлука УС, 121/12, 124/12 - одлука УС, 101/13 и /111/14 – одлука УС, 117/14, 40/15, 63/15 - одлука УС, 106/15, 63/16 - одлука УС и 47/17

Србији и континуирано спроводи активности предвиђене наведеним стратешким документом.

135. У периоду од 01.01.2016. године до 31.12.2019. године ТРЗ-у је поднето 46 кривичних пријава против 135 лица. У истом периоду донето је 27 наредби о спровођењу истраге против 37 лица, док је истрага у току против 52 учиниоца. У наведеном периоду подигнуто је 25 оптужница против 25 лица. У току је 17 поступака пред надлежним судом по оптужницама ТРЗ.
136. У току 2018. године ојачани су капацитети ТРЗ тако што је на функцију заменика тужиоца ступило шест нових заменика. У децембру 2019. године један заменик тужиоца је из Трећег основног јавног тужилаштва упућен у ТРЗ, на основу одлуке Републичког јавног тужиоца.
137. Са циљем унапређења подршке сведоцима и оштећенима ојачани су капацитети Службе за информисање и подршку оштећенима и сведоцима (СИП) при ТРЗ, распоређивањем додатних 7 чланова у Службу почев од 27.09.2019. године.
138. ТРЗ је у периоду од 2016. до краја 2019. године континуирано остваривало пуну и делотворну сарадњу са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију, а потом са Међународним резидуалним механизмом за кривичне трибунале.

Препорука став 25

139. Примена Закона о бесплатној правној помоћи⁴¹ је започела 1. октобра 2019. године. Закон препознаје физичко лице које испуњава услове да буде корисник права на новчану социјалну помоћ у складу са законом којим се уређује социјална заштита, односно корисник права на дечији додатак у складу са законом којим се уређује финансијска подршка породици са децом, као и чланови његове породице.
140. Осим ових лица бесплатну правну помоћ може изузетно користити на терет буџетских средстава и физичко лице које не испуњава горе наведене услове ако би оно због финансирања правне помоћи из сопствених прихода у конкретном случају ушло у круг лица која испуњавају услове за коришћење ових права.
141. Додатно, следећа лица имају *ex lege* право на бесплатну правну помоћ, без обзира на финансијске критеријуме или држављанство: 1) детету о чијем се праву, обавези или интересу заснованом на закону одлучује у поступку пред

⁴¹ „Сл. гласник РС”, бр.87/18

судом, другим државним органом односно органом јавне власти;2) лицу према коме се извршава мера безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи или заштитна мера обавезног психијатријског лечења;3) лицу према коме се води поступак делимичног или потпуног лишења или враћања пословне способности;4) лицу које остварује правну заштиту од насиља у породици;5) лицу које остварује правну заштиту од тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања или трговине људима;6) лицу које тражи азил у Републици Србији;7) избеглици, лицу под супсидијарном заштитом или интерно расељеном лицу;8) особи са инвалидитетом;9) детету које је заштићено услугом смештаја у систему социјалне заштите;10) деци и младима којима је престала услуга социјалног смештаја до навршене 26 године живота;11) одраслим и старим лицима која су без сопственог пристанка смештена у установу социјалне заштите;12) лицу које остварује право на утврђивање времена и места рођења сагласно закону којим се уређује ванпарнични поступак;13) лицу које је погођено поступком принудног иселења и пресељења у складу са законом којим се уређује становање.

142. Поред тога, општа правна информација, попуњавање формулара, као и бесплатна правна помоћ коју сагласно овом закону пружају удружења грађана могу се пружати и лицима која не испуњавају услове одређене овим законом.

143. Законом о кривичном поступку, члан 11. прописано је да странке, сведоци и друга лица која учествују у поступку имају право да у току поступка употребљавају свој језик и писмо, а ако се поступак не води на њиховом језику и ако, након поуке о праву на превођење, не изјаве да знају језик на коме се поступак води и да се одричу права на превођење, обезбедиће им се на терет буџетских средстава превођење онога што они или други износе, као и превођење, од стране преводиоца, исправа и другог писаног доказног материјала.

144. Такође, окривљени има право да у најкраћем року, а увек пре првог саслушања, детаљно и на језику који разуме буде обавештен о делу које му се ставља на терет, о природи и разлозима оптужбе, као и да све што изјави може да буде коришћено као доказ у поступку (члан 68. став 1. тачка 1). Закон прописује и да ухапшени има и право да одмах на језику који разуме буде обавештен о разлогу хапшења. У случају да окривљени не разуме језик поступка, постављаће му се питања преко преводиоца. Додатни ниво заштите је постављен кроз прописивање да битна повреда одредаба кривичног поступка, због које се може изјавити жалба, постоји ако је оптуженом, браниоцу, оштећеном или приватном тужиоцу, противно његовом захтеву, ускраћено да на главном претресу употребљава свој језик и да на свом језику прати ток главног претреса.

Б. Право на безбедност

145. Сектор унутрашње контроле Министарства унутрашњих послова детаљно врши проверу навода из свих обраћања и осталих сазнања којима се указује на могуће злоупотребе и прекорачења граница полицијских овлашћења на штету припадника националних мањина. Након извршених провера навода из обраћања у којима су грађани указивали да је њихова национална припадност повод нетрпељивости, нетолеранције и злоупотреба од стране полицијских службеника и других запослених у Министарству унутрашњих послова, Сектор ни у једном случају није утврдио пропусте и неправилности у раду полицијских службеника и других запослених у Министарству унутрашњих послова. Националну припадност грађана који се обраћају Министарству унутрашњих послова није могуће утврдити с обзиром на Уставом загарантовану заштиту слободе изражавања националне припадности.

146. Притужбени поступак спроводи се у Министарству унутрашњих послова у случају повреде било ког људског права и слободе. У складу са Законом о полицији⁴², право на подношење притужбе омогућено је сваком лицу које сматра да су му поступањем или пропуштањем поступања запосленог у Министарству унутрашњих послова при вршењу службених задатака повређена људска и мањинска права и слободе, Притужба може да се поднесе и на рад Министарства. Притужиоцу ће се омогућити учешће у притужбеном поступку. Начин поступања у току притужбеног поступка прописан је Правилником о притужбеном поступку⁴³ у Министарству унутрашњих послова. Годишњи извештај о решавању притужби јавно се објављује на службеном веб сајту Министарства унутрашњих послова.

В. Политичка права

147. Народна скупштина је 8. фебруара 2020. године усвојила измене и допуне Закона о избору народних посланика и Закона о локалним изборима којима је изборни цензус снижен са пет на три одсто. Измене закона предвиђају да странкама националних мањина није потребно да остваре три одсто како би им били додељени мандати, при чему се при расподели мандата применом система највећег количника, количници изборних листа странака мањина увећавају за 35 одсто. Изборну листу странке или коалиције странака националних мањина проглашава Републичка изборна комисија (РИК), која може да затражи мишљење надлежног националног савета о томе да ли је подносилац изборне листе странка националне мањине или коалиција странака националних мањина.

⁴² „Сл. гласник РС”, бр. 6/16, 24/18 и 87/18

⁴³ „Сл. гласник РС”, бр. 90/19

148. У оквиру измена закона предвиђено је да на изборној листи мора бити 40% мање заступљеног пола. Међу сваких пет кандидата по редоследу на листи (првих пет места, других пет места и тако до краја листе) мора бити најмање по два кандидата - припадника оног пола који је мање заступљен на листи.
149. Тренутно у Народној скупштини има 37,2 % жена. У делегацији у Парламентарној скупштини ОЕБС-а, од укупно четири члана, две су жене, уљкучујући и шефа делегације. Делегацију у Парламентарној скупштини Савета Европе чине пет жена и два мушкарца. Такође, шеф ове парламентарне делегације је жена. Од укупно 20 Одбора жене се налазе на месту председника у осам одбора Народне скупштине.
150. Изменама Закона о службеној употреби језика и писама припадницима националних мањина омогућено је да се у Народној скупштини обраћају на свом језику, односно укинута и ограничење оним посланицима чија је национална мањина заступљена два одсто у односу на укупан број становника. Осим тога националне мањине могу и да прилажу поднеске на матерњем језику.
151. Увидом у Регистар политичких странака⁴⁴, чији је извод доступан на интернет страници Министарства државне управе и локалне самоуправе⁴⁵, од укупно активних 115 политичких странка, 68 су политичке странке националних мањина, и то: шест - албанске; једанаест - бошњачке; три - буњевачке; четири - бугарске, четири - влашке, две - грчке, једна - горанске, шест - мађарске, три - македонске, седам - ромске, две - румунске, две - русинске, седам - руске, шест - словачке, две - хрватске и две - црногорске националне мањине.
152. Након парламентарних избора одржаних 2016. године, у XI сазив Народне скупштине ушло је пет политичких странака националних мањина, са укупно освојених десет мандата. Народна скупштина има 250 народних посланика, од којих се у XI сазиву 30 народних посланика изјаснило да припада националним мањинама.
153. Законом о националним саветима националних мањина утврђена је обавеза спровођења редовних избора за чланове националних савета националних мањина, који се одржавају сваке четврте године. Путем ових тела националне мањине остварују право на мањинску самоуправу у

⁴⁴ Подаци од 6. марта 2020. године

⁴⁵ <http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/lzvod-iz-registra-politickih-stranaka-06032020.pdf>

области културе, образовања, службене употребе језика и писма и обавештавања.

154. На изборима спроведеним у новембру 2018. године представници 18 националних мањина (албанске, ашкалијске, бошњачке, бугарске, буњевачке, влашке, грчке, египатске, пољске, мађарске, немачке, ромске, румунске, русинске, словачке, словеначке, украјинске и чешке националне мањине) уписаних у посебне бирачке спискове гласало је за чланове савета на непосредним изборима. Чланови националних савета македонске, руске, хрватске и црногорске националне мањине бирани су на електорским скупштинама. На непосредним изборима гласало је 208.570, од укупно 467.545 уписаних бирача у бирачки списак, односно 44,61%, (на изборима 2010. године излазност је била 54,5%, а 2014. године 37,63%).
155. У Регистар националних савета уписано је укупно 23 национална савета националних мањина (Извршни одбор Савеза јеврејских општина Србије врши функцију националног савета на основу члана 134. Закона о националним саветима националних мањина). У 2018. години спроведене су обуке за све овлашћене службенике за вођење Посебног бирачког списка у ЈЛС и њихове руководиоце (укупно 395 службеника и 184 општине и градова).
156. Средства за рад националних савета обезбеђују се из буџета Републике Србије, буџета аутономне покрајине и буџета јединице локалне самоуправе. Из републичког буџета распоређују се средства са 30% , односно 25% из покрајинског буџета у једнаким износима свим регистрованим националним саветима, а остатак средстава сразмерно броју припадника одређене националне мањине коју национални савет представља на територији државе односно покрајине, као и укупном броју установа те националне мањине у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма и обиму активности тих установа.
157. За финансирање рада националних савета националних мањина у периоду од 2013. године до данас из јавних средстава издвојено је више од 17 милиона евра. Националним савета из средстава буџета Републике Србије средства за рад националних савета националних мањина дозначавају се преко Канцеларије за људска и мањинска права. За рад националних савета националних мањина издвојено је у 2017. години 245 милиона динара; 2018. године – 247,9 милиона динара, 2019. године - 255 милиона динара.

Г. Грађанска права

158. Република Србија је обезбедила системска решења и успоставила механизме да сва лица која нису уписана у матичну књигу рођених то право могу остварити сагласно Закону о матичним књигама или у поступку утврђивања времена и места рођења. Резултати предузетих активности довели су до значајног смањења броја лица без личних докумената, те би се могао извести закључак да се ове ситуације јављају само као изузетак. Изменама и допунама Закона о матичним књигама из 2018.године омогућено је да се у матичној књизи рођених евидентира податак о промени пола и национална припадност што представља предуслов за остваривање великог броја других права.
159. У 2019. години препозната је и потреба да се предузму додатне активности у области уписа у матичне књиге и прибављања личне документације за припаднике ромске заједнице. Због тога је 3. октобра 2019. године потписан нови Споразум о разумевању између Министарства државне управе и локалне самоуправе, Заштитника грађана и УНХЦР-а са роком важења две године.
160. У претходном периоду у оквиру Споразума о разумевању између Министарства државне управе и локалне самоуправе, Заштитника грађана и УНХЦР (од 9. априла 2012 до 31. децембра 2016. године), постигнути су значајни резултати у процесу решавања питања уписа у матичну књигу рођених и оставаривања других права из личног статуса у односу на „правно невидљива лица“.
161. Праћењем стања у овој области у периоду од 2015-2018. године прикупљени су следећи подаци: у управном поступку решено је 4.787 захтева за накнадни упис у матичну књигу рођених, док је у ванпарничном поступку донето 1.324 решења по поднетим предлозима за утврђивање времена и места рођења.
162. У односу на наведени број извршених уписа у матичну књигу рођених, није могуће издвојити који се од тих уписа односе на припаднике ромске националне мањине, будући да је Уставом Републике Србије гарантована слобода изражавања националне припадности, као и да нико није дужан да се изјашњава о својој националној припадности.
163. У оквиру пројекта „*Бебо добро дошла на свет*” родитељи већ у породици могу да изврше електронски упис детета у матичну књигу рођених, пријаве пребивалиште и поднесу захтев за здравствену картицу. Ово је један од првих пројеката еУправе у Србији, а ова услуга сврстава Србију међу ретке европске земље које пружају електронске услуге на тако високом

нивоу. Од почетка 2019. године ова услуга је проширена и на електронско подношење захтева за родитељски додатак. Кроз информациони систем је пријављено више од 160.000 беба, а родитељи су у више од 90% случајева одлучили да искористе могућност коришћења услуге по принципу „све на једном месту“ и успешно заврше пријаву у матичну књигу рођених, пребивалиште и здравствено осигурање.

164. Центри за социјални рад доследно примењују Закон о пребивалишту и боравишту грађана и Упутство министарства унутрашњих послова којим је дефинисана процедура за поступање у предметима пријаве пребивалишта и боравишта. Сви поступци у вези са решавањем статусних питања припадника ромске националне мањине имају приоритет у поступању. Активну и пасивну евиденцију о овим лицима води Министарство унутрашњих послова.
165. Министарство унутрашњих послова је у периоду од јануара 2016. године до децембра 2019.године за 1.834 лица међу којима је већина припадника ромске полулације који живе у неформалним насељима, решењем утврдило пребивалиште на адреси надлежних Центара за социјални рад (у 2016.години - 475 лица, у 2017.години-506 лица, у 2018.години-424 лица и у 2019.години-429 лица) , након чега су истима издата лична документа.
166. У периоду од јануара 2016 године до децембра 2019. године, у сарадњи са Градском управом и Секретаријатом за социјалну заштиту града Београда, Министарство унутрашњих послова је за грађане из дела неформалног насеља „Белвил-Траса“, извршило пријаву пребивалишта за 329 лица, издало 105 личних карата и 92 путне исправе.
167. Настављено је са посетама неформалним насељима и непосредним информисањем припадника ромске националне мањине са начином на који могу да остваре право на упис у матичне књиге рођених, пружана им је бесплатна помоћ у поступку накнадног уписа у матичне књиге рођених и поступку за утврђивање времена и места рођења, али и у поступцима који се односе на држављанство, одређивање личног имена, пријаву пребивалишта, личну карту.
168. У извештајном периоду наставило се и са организовањем обука за запослене у државној управи и центрима за социјални рад на тему уписа у матичну књигу рођених и антидискриминације. Наджено министарство за државну управу донело је Секторски посебни програм матичара за 2020. годину који ће обезбедити једнак квалитет стручног усавршавања за више од 500 матичара. Програм је подржан новим информатичким решењем којим су дигитализовани сви процеси како у њиховом раду, тако и у стручном усавршавању.

169. Закон о изменама и допунама Закона о путним исправама⁴⁶ је у потпуности је усклађен са позитивним законодавством Европске уније и актуелним међународним препорукама у области људских и мањинских права и заштите од свих облика расне дискриминације.
170. Приликом издавања личних исправа грађанима Републике Србије Министарство унутрашњих послова примењује прописе из ове области једнако на све грађане Републике Србије, без обзира на њихову верску, националну, расну или другу припадност и води евиденцију о личним картама издатим грађанима, зато не постоји посебна евиденција о издатим личним документима на основу националне припадности. У извештајном периоду примаран основ за одбијање захтева за издавање пасоша и даље је захтев надлежног правосудног органа јер је против подносиоца захтева донета наредба о спровођењу истраге или је подигнута оптужница.
171. Министарство одбране и Војска Србије обављају своје функционалне надлежности у складу са важећом законском регулативом која регулише забрану дискриминације по било ком основу. Томе су прилагођени наставни план и програм школовања у војним школама, који између осталог обухвата развијање свести о државној и националној припадности, усвајање, разумавање и развој основних и социјалних моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва; поштовања људских права, уважавање различитости, као и етничке и верске толеранције. Почев од 2011. године није пријављен ни један случај дискриминације у Министарству одбране и Војсци Србије по било ком основу.
172. У 2018. години ступио на снагу Закон о војном образовању у којем се између осталог дефинише положај наставника, кадета, односно слушалаца и полазника на подједнак начин према свим припадницима, без обзира на верску и националну припадност. За пријем кандидата из грађанства објављују се конкурси, са јасно дефинисаним условима. Сви кандидати приступају равноправно селекцији и не изјашњавају се о националној и верској припадности. Изјашњавање о националној и верској припадности приликом ступања у професионалну војну службу није обавезно. Чланом 4. наведеног закона прописана је забрана свих врста дискриминације.

Д. Економска, социјална и културна права

173. Усвајањем Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе, Закона о јавним агенцијама, Закона о државним службеницима Закона о запосленима у јавним службама, постављен

⁴⁶ „Сл. гласник РС“, бр. 81/19

је законски основ за предузимање афирмативних мера за подстицање запошљавања свих националних мањина, укључујући и Роме, у органима Аутономне покрајине и ЈЛС, јавним агенцијама, државним органима, као и у јавним службама.

174. При запошљавању у државне органе води се рачуна да национални састав, у највећој мери осликава структуру становништва. Националне мањине имају предност избора при запошљавању, у случају једнаке оцене квалификованих кандидата, и то се посебно наводи у огласу где постоји потреба за запослењем припадника националних мањина који су недовољно заступљени међу запосленима. Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места даје могућност предвиђања радних места за које се као посебан услов за рад захтева знање језика и писма националних мањина који је у службеној употреби. Овим се постиже двоструки циљ, са једне стране унапређује пружање услуге националним мањинама у комуникацији са органима са јавним овлашћењима, а са друге стране на посредан начин се даје предност припадницима националних мањина приликом запошљавања. Министарство унутрашњих послова је у оквиру процеса реформи израдило Каталог назива и описа послова радних места полицијских службеника, који се заснива на моделу фамилија послова у циљу поједностављења организације рада. Ово је омогућило дефинисање 537 типичних назива радних места и 1864 појединачних радних места у односу на почетно стање када је систематизацијом било предвиђено 12.563 радних места са различитим условима за рад и 1864 појединачних радних места. Сва радна места имају исте услове и исти коефицијент без обзира на то где су у организацијоној структури Министарства унутрашњих послова систематизована.

175. У циљу веће заступљености припадника националних мањина у полицији, реализује се програм професионалног информисања, регрутације и маркетинга, којим се потенцијални кандидати обавештавају о условима конкурса на својим језицима, а подстичу да се пријаве на конкурсе за пријем на рад у полицији. Поступак тестирања спроводи се на језицима националних мањина. Министарство унутрашњих послова је последње две године расписало конкурсе за упис укупно 1349 полазника за стручно оспособљавање за обављање полицијских послова за потребе Полицијске управе за град Београд и конкурсе за упис укупно 1.201 полазника за потребе подручних полицијских управа у Србији. Ради подстицања пријема Рома/киња у полицију у сарадњи са Удружењем грађана „Европски полицајци ромске националности”, Министарство унутрашњих послова наставља да организује припремне радионице у више градова у Републици Србији са циљем да се кроз припремне психолошка и друга тестирања, Роми и Ромкиње боље припреме за конкурисање у Центар за основну полицијску обуку.

176. Такође, на конкурсима које расписује Министарство унутрашњих послова за упис полазника на Основну обуку за припаднике ватрогасно-спасилачких јединица, равноправно учествују припадници свих националних мањина. У току маја месеца 2019. године, у средњим школама у јединицама локалне самоуправе на територији мултикултуралних општина уна територији АП Војводина (Зрењанин, Кикинда, Бачка Топола и Суботица) вршено је промовисање занимања ватрогасца-спасиоца у циљу боље информисаности и повећања заинтересованости за пријављивање кандидата из тих средина. У децембру месецу 2019. године, од стране Националног тренинг центра за ванредне ситуације, одржана је обука повереника и заменика повереника цивилне заштите општине Бујановац које већински чине грађани албанске националности.

177. Национална служба за запошљавање је и у периоду 2016-2019. година наставила да расписује посебне јавне позиве за доделу субвенција за samozapošljavanje незапосленим лицима ромске националности и доделу субвенција послодавцима за отварање нових радних места за запошљавање незапослених лица ромске националности.

178. Реализација мера активне политике запошљавања, односно укљученост незапослених лица (и теже запошљивих и посебно осетљивих категорија незапослених), прати се на годишњем нивоу кроз Извештај о реализацији Споразума о учинку Националне службе за запошљавање и кроз Извештај о реализацији Националног акционог плана запошљавања. Подаци говоре да није уочено значајније повећање или пад броја незапослених Рома и Ромкиња на евиденцији у односу на претходни извештајни период.

Година	Роми	Ромкиње
2016	26,065	11,993
2017	26,456	12,411
2018	25,605	12,323
2019	25,918	12,852

За активне мере за запошљавање у периоду од 2016. године из буџета Републике Србије издвојено је више од 13 милијарди динара.

179. Министарство омладине и спорта, путем јавних конкурса, у последње четири године финансирало је 43 пројекта у вредности од 56,8 милиона динара којима је обухваћено више од 1.700 младих Рома и Ромкиња који за циљ имају подстицање развоја и побољшања предузетничких, личних, социјалних и радних вештина. Такође, оквиру четворогодишњег пројекта „Подстицање запошљавања младих”, који су у оквиру програма немачко-српске развојне сарадње, спровели Немачка организација за међународну сарадњу- ГИЗ и Министарство омладине и спорта као главни партнер, а који је завршен 2019. године запослено је 1422 младих (од којих су 35 % жене) и

191 припадник ромске националне мањине, док је 265 Рома и повратника похађало специфичне стручне обуке.

180. Инспекторату за рад у периоду од 2016. године до 2019. године није поднет ниједан захтев од стране запослених или оних, који се запошљавају, а да се односио на расну дискриминацију. У 2019. години инспектори рада нису доносили решења за отклањање неправилности везаних за одредбе Закона о раду, које се односе на забрану дискриминације, у 2018. години су донели 16 решења, у 2017. години -19 решења, у 2016. години -23 решења. Сви инспектори рада су у 2017. и 2018. години прошли обуку на тему примене антидискриминационих прописа у организацији Повереника за заштиту равноправности и ОЕБС-а.
181. Изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања (ЗОСОВ)⁴⁷ постављен правни основ за доношење подзаконског аката којим се дефинишу процедуре и механизми за реаговање на дискриминаторно понашање: Правилник о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања којим се операционализује Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности⁴⁸
182. Стратегија развоја образовања у Србији до 2020, као приоритетну област деловања препознаје превенција осипања из образовног система. Осмишљен је и пилотиран систем за рану идентификацију и реаговање на локалном нивоу у циљу спречавања осипања из образовног система, дизајниран је протокол на локалном нивоу за спречавање осипања из образовања који повезује школу са центром за социјални рад, интерресорним комисијама, здравственим центрима, судијама за прекршаје, локалним самоуправама и другим релевантним механизмима и партнерима на локалу (ромски координатори, педагошки асистенти, здравствене медијаторке).
183. Извештај о реализацији Годишњег плана образовања одраслих у 2017. и 2018. години показује велики обухват у основном образовању одраслих (по моделу функционалног основног образовања одраслих). Број полазника основног образовања одраслих у школској 2017/2018. години био је 5.912. Процена је да програм функционалног основног образовања одраслих похађа 40% припадника ромске заједнице. Када је реч о неформалном образовању одраслих од укупно 225 захтева за акредитацију Јавно признатих организатора обука у овом извештајном периоду за 55 организатора је

⁴⁷ „Сл. гласник РС”, бр. 88/17, 27/18-др. закони и 10/19

⁴⁸ „Сл. гласник РС”, бр. 65/18

процедура завршена и добили су решење министра за акредитацију у трајању од пет година.

184. Република Србија континуирано улаже напоре на унапређењу здравствене заштите жена и деце, а пре свега припадника осетљивих друштвених група, међу којима су и Роми/киње. Према одредбама Закона о здравственој заштити и Закона о здравственом осигурању свим лицима на територији Републике Србије омогућена је једнакост у доступности и квалитету услуга здравствене заштите. Такође, све труднице и породиље у периоду до 12 месеци по рођењу детета имају право на комплетну здравствену заштиту, укључујући и право на лекове и накнаду трошкова превоза, без обзира да ли су им исправе о здравственом осигурању оверене.
185. Редовно се спроводе акције бесплатних превентивних прегледа у циљу ране дијагностике и промоције превенције као најефикаснијег начина бриге о сопственом здрављу. Ови прегледи се одвијају последње недеље у месецу широм Србије, а приступ је омогућен и грађанима који немају здравствено осигурање, међу којима је велики број припадника ромске националне мањине. Акцијама бесплатних прегледа обухваћено је више од 300.000 грађана Србије, уз укључивање више од 200 здравствених установа широм земље.
186. Држава улаже и у инфраструктуру здравствених установа у циљу унапређења квалитета услуга свим грађанима и доступности здравствене заштите. Од 2016. године Министарство здравља ради интензивно на реновирању здравствених установа.
187. Резултати рада здравствених медијаторки довели су до великог помака у области здравствене заштите Рома и Ромкиња. Њихов рад је оцењен од стране Европске комисије као најуспешнија мера у јавним политикама у области инклузије Рома и Ромкиња. Две трећине ангажованих медијаторки има завршену средњу или вишу школу, док једна трећина ангажованих медијаторки има завршену основну школу. Током 2019. године 85 обучених здравствених медијаторки ангажовано је у оквиру система здравствене заштите, што је значајно повећање броја, имајући у виду да их је у 2017. години било ангажовано 60. Захваљујући ангажовању здравствених медијаторки, Ромкињама је олакшан приступ здравственим услугама, а настављен је тренд спровођења систематских и гинеколошких прегледа. Повећане су контроле здравља трудница и породиља, као и број вакцинисаних жена и деце. За последњих десет година број смртности ромске деце је смањен за 50 одсто. У 2019. години здравствене медијаторке су спровеле 4.229 првих посета и 10.740 других.

Б. Информације према релевантним групама жртава или потенцијалних жртава расне дискриминације

188. Број повратника по споразумима о реадмисији који су се годишње обраћали за помоћ Канцеларији за реадмисију био је 3.655 лица у 2016. години; 1.891 у 2017; 1.189 у 2018. и 849 у 2019. години. Међу повратницима према националној припадности највећи број је ромске националне мањине.
189. Комесаријат за избеглице и миграције сваке године обезбеђује финансијска средства за подстицај ЈЛС ради спровођења мера и активности усмерених ка реинтеграцију повратника по основу Споразума о реадмисији као и за промовисање и јачање толеранције према мигрантима у ЈЛС у којима су исти смештени. У извештајном периоду за поменуте намене, за ЈЛС издвојено је и пребачено 80 милиона РСД за повратнике по реадмисији.
190. Настављено је са применом мера подршке за децу која су враћена по споразуму о реадмисији из западно-европских земаља. У основној школи примена мера подршке за децу која су враћена по споразуму о реадмисији из западно-европских земаља обухватају: Израду индивидуалног образовног плана (ИОП) – пре свега као подршка учењу српског језика и ћирилице - ИОП-1 за српски језик (план за убрзано савладавање српског језика); потом математике и других предмета; обезбеђивање бесплатних уџбеника; рад ромских педагошких асистента/киња са децом и са породицама; појачана сарадња школе са повратничком породицом и саветодавни рад у малим групама; упућивање на сарадњу са ромским локалним удружењима и сарадња школе на пројектима цивилног друштва; посредовање ресорне Школске управе у поступку нострификације.
191. За ову децу обезбеђен је упис у основне школе и без потребне документације (коју су у обавези да доставе до краја школске године). Региструје се раст интереса младих родитеља повратника по реадмисији да децу упишу у предшколске установе од најранијих узраста, и посебно интерес мајки Ромкиња да женску децу што раније укључе у образовни процес. У основним школама се опажа да што су родитељи боравили дуже у земљама ЕУ, њихов интерес да децу укључе у образовни систем је већи. Највише проблема јавља се код ученика који прелазе у више разреде основне школе, од 5. разреда на даље.
192. Подршка којој се најчешће прибегава је организовање допунских часова у школи и вршњачко учење. Све основне школе су израдиле посебне планове подршке за свако дете којем је подршка потребна. Ови индивидуални

образовни планovi садрже предлоге за побољшање писмености, учење ћирилице, српског језика и одређеног наставног градива.

193. Један број јединица локалних самоуправа има усвојене локалне акционе планове за решавање питања избеглих, интерно-расељених лица и повратника, а област образовања је саставни део ових планова. Локални савети за управљање миграцијама пружају подршку у изради документа, и сарађују са образовно-васпитним институцијама приликом уписа у школу.

Школска година	Број ученика враћених по споразуму о реадмисији	девојчице	дечаци
2016/17	726	375	351
2017/18	378	194	184
2018/19	137	65	72

Табела 3: Изор: Министарство просвете, науке и технолошког развоја

194. Закон о спречавању насиља у породици⁴⁹ почео је да се примењује 01.06.2017.године. Период од ступања на снагу Закона искоришћен је за обуке професионалаца који раде на превенцији и заштити од породичног насиља. Савет за сузбијање насиља у породици прати примену овог закона и побољшава координисање и делотворност спречавања насиља у породици и заштиту од насиља у породици. Савет чине представници државних органа и установа надлежних за примену овог закона али се могу укључити у рад и представници научних и других стручних институција и удружења. Поред Савета на нивоу Владе делују и Групе за координацију и сарадњу, које чине тужилац, полиција и центар за социјални рад.

195. Од почетка примене закона до 31. децембра 2019. године изречено је 70.587 хитних мера. Мера привременог удаљења починиоца из стана изречена је у 21.609 случајева, док је мера привремене забране учиниоцу да контактира жртву насиља и прилази јој изречена 47.381 пута. Продужена хитна мера од стране суда изречена у 42.827 случајева.

196. У оквиру Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 - Жене, мир и безбедност у Републици Србији спроводе се активности на унапређењу безбедности жена у друштву применом Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у областима превенције, заштите и опоравка, уз већу укљученост локалне заједнице.

⁴⁹ „Службени гласник РС“, бр. 94/16

197. У току је формирање трипатидне Радне групе за израду предлога нове Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и партнерским односима (2020-2025.г.) са акционим планом.
198. Министарство унутрашњих послова и Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена у Србији (UN Women уз подршку Краљевине Норвешке спроводе пројекат „Унапређење безбедности жена у Србији“, са циљем да се осигура да жене и девојчице у Србији живе у друштву у којем неће постојати родни стереотипи и насиље.

Члан 6.

Заштита од аката дискриминације

199. Кривичноправна заштита од аката дискриминације прописана је материјалним и процесним прописима. Материјалним прописима санкционисане су акти дискриминације који представљају битно обележје одређених кривичних дела прописаних Кривичним закоником (члан 128, 129, 130, 131, 174, 317, 387). Такође, одредбом члана 54а Кривичног законика, прописана је посебна отежавајућа околност за кривично дело учињено из мржње. Процесним законодавством, односно Закоником о кривичном поступку, прописана су права оштећених/жртава у кривичном поступку, с тим да су припадницима националних мањина обезбеђена једнака права у кривичном поступку.
200. Уважавајући значај прилагођавања полицијског деловања окружењу и безбедносним потребама грађана и заједница, Влада Републике Србије је 30. априла 2013. године усвојила Стратегију полиције у заједници, као и Акциони план за примену те Стратегије за 2015. и 2016. годину, након чијег спровођења је сачињен Извештај о спровођењу Акционог плана. У току је Евалуација Стратегије полиције у заједници коју Министарство унутрашњих послова врши у сарадњи са Криминалистичко-полицијским универзитетом у Београду.
201. У претходним годинама Министарство унутрашњих послова је предузело низ мера и активности на едукацији полицијских службеника о заштити и поштовању људских права, родне равноправности, препознавања свих облика дискриминације и антидискриминационог поступања, у оквиру тога и о правима припадника мањинских заједница. Реализовано је низ курсева, семинара, радионица, округлих столова и конференција из области савремених стандарда полицијског рада, људских права, полиције у заједници, са циљем подизања сарадње са свим субјектима, укључујући и мањинске заједнице.

202. Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству унутрашних послова од 01.01.2019. године у свим организационим јединицама полиције опште надлежности систематизовано 416 радних места „полицајац за рад у заједници” на које је распоређено укупно 400 полицијских службеника. Услов за обављање послова наведеног радног места је и успешно завршена Специјалистичка обука за рад полиције у заједници.
203. Усвајање Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период 2019-2025. године мотивисано је потребом да се реформски процеси усмерени на унапређење положаја жртава и сведока у складу са стандардима ЕУ планирају и уреде на свеобухватан и системски начин, узимајући у обзир потребу очувања и унапређења достигнутог нивоа стандарда у нормативном оквиру и његовој ширини. Стратегија три основна циља: успостављање националне мреже служби подршке, унапређење заштите жртава и сведока кривичних дела и подизање свести о правима жртава и сведока кривичних дела.
204. Како би се смањила пракса да се жртва упућује да оствари имовинско-правни захтев у парничном поступку, што излаже жртву секундарној виктимизацији и неоправдано продужава трајање поступка за накнаду штете израђене су Смернице за унапређење судске праксе у поступцима за накнаду штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку како би се олакшало судијама да одлуку о имовинско-правном захтеву донесу већ у кривичном поступку.

Препорука став 19

205. Влада Републике Србије је у извештајном периоду усвојила Стратегију превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом за период 2017-2022. године, Акциони план за спровођење ове стратегије за 2019-2020. годину, као и Стандардне оперативне процедуре за поступање са жртвама трговине људима.
206. Институционални оквир у овој области је унапређен 2019. године оснивањем Канцеларије за координацију активности у борби против трговине људима у оквиру Министарства унутрашњих послова.
207. Помоћ жртвама се на оперативном нивоу обезбеђује заједничким активностима државних институција и организација цивилног друштва. Центар за заштиту жртава трговине људима је кључни носилац процеса

идентификације и координације заштите и подршке жртвама трговине људима.

208. Од 2019. године у оквиру Центра за заштиту трговине људима отворено и прихватилиште за ургентни смештај жртава трговине људима, које се финансира из буџета Републике Србије. Помоћ и подршка жртвама су пружене свим идентификованим жртвама, без обзира на њихов пол, националну, верску, расну припадност или учешће у кривичном поступку.
209. Центар за заштиту жртава трговине људима води евиденцију идентификованих жртава трговине људима разврстано по полу и држављанству, али не и по етничкој или националној припадности. У периоду од 2015 до 2019. године идентификовао је 253 жртава трговине људима, од којих је 207 особа женског пола и 19 странаца.
210. У периоду од 2015. до 2018. године јавним тужилаштвима поднете су кривичне пријаве против 115 лица због извршења кривичног дела трговина људима из чл. 388 Кривичног законика. Против 85 лица донета је наредба о спровођењу истраге, 71 лице је оптужено и против 71 лица је донета пресуда (66 осуђујућих и 5 ослобађајућих).

Члан 7.

Мере у области образовања, културе и информисања

А.Образовање и настава

211. У циљу даљег унапређења остваривања права на образовање у Републици Србији је уведена могућност уписа у школу без докумената, односно без доказа о пребивалишту родитеља и потребне документације.
212. Стратегијом развоја образовања у Србији до 2020. године, препознато је питање превенције осипања из образовног система, а један од задатих циљева је да рано напуштање школовања буде мање од пет одсто. Стипендирање ученика, посебно средњошколаца, допринело је да стопа напуштања школе буде смањена са преко 7 одсто на 3 одсто, а значајно је повећан и школски успех ученика стипендиста, поготово девојчица.
213. У Републици Србији се за припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује на језику и писму националне мањине, односно двојезично, ако се приликом уписа у први разред за то определи најмање 15 ученика. Када се образовно-васпитни рад остварује на језику и писму националне мањине односно двојезично на језику и писму националне мањине

и на српском, министарство надлежно за послове образовања, по прибављеном мишљењу одговарајућег националног савета националне мањине, даје сагласност за остваривање образовно-васпитног рада за мање од 15 ученика уписаних у први разред. На територији аутономне покрајине такву сагласност даје надлежни покрајински секретаријат.

214. У складу са законодавством Републике Србије, систем образовања и васпитања за припаднике националних мањина може се реализовати применом једног од три могућа модела: а. целокупна настава на мањинском језику, уз обавезан наставни предмет Српски као нематерњи језик; б. двојезично образовање; ц. целокупно образовање на српском језику, уз изборни предмет/програм Матерњи језик/говор са елементима националне културе.
215. Целокупно образовање на свом матерњем језику похађају припадници 8 националних мањина: албанске, бошњачке, бугарске, мађарске, румунске, русинске, словачке и хрватске националне мањине. У табели која следи дати су подаци о броју ученика који наставу похађају на језику националне мањине у основним и средњим школама, у односу на укупан број ученика у Републици Србији.

	Број ученика 2016/17.	%	Број ученика 2017/18.	%	Број ученика 2018/19.	%
Укупан број ученика у основним и средњим школама на српском језику	816.911	94,84	803.086	94,73	771.503	94,55
Укупан број ученика у основним и средњим школама на језицима националних мањина	44.481	5,16	44.633	5,27	44.425	5,44
Укупан број ученика у основним и средњим школама у Републици Србији	861.392	100	847.719	100	815.928	100

Табела бр. 4: Извор Министарство, просвете и технолошког развоја

216. За ученике који наставу похађају на српском језику а припадници су националних мањина или желе да уче језик националне мањине, доступан је изборни предмет/програм. Матерњи језик/говор са елементима националне културе, који се реализује као изборни програм у 321 основној школи у Републици Србији. Овај изборни програм у извештајном периоду се одвијао на 15 језика националних мањина (албански, босански, бугарски, буњевачки, влашки, мађарски, македонски, ромски, румунски, русински, словачки, словеначки, укарајински, хрватски и чешки језик), а од школске 2019/2020.

године је уведен и Немачки језик са елементима националне културе. У табели која следи дати су подаци о укупном броју ученика који су похађали Матерњи језик/говор са елементима националне културе по школским годинама.

Матерњи језик са елементима националне културе	2016/17.	2017/18.	2018/19.
Укупан број ученика	11.509	15.950	13.939

Табела 5: Извор: Министарство просвете, науке и технолошког развоја

217. У основној и средњој школи ученицима је омогућено да изучавају основе религије кроз један од обавезних изборних предмета/програма, Верску наставу и изабери: Православни катихизис, Исламску веронауку – Илмудин, Католички вјеронаук, Евангелистичко лутерански вјеронаук Словачке евангеличке цркве а.в; Верско васпитање Реформатске хришћанске цркве; Веронауку евангеличке хришћанске цркве или Веронауку– Јудаизам. Од укупног броја ученика, 39% их похађа Грађанско васпитање, док 61% похађа Верску наставу.

Препорука став 21

218. Министарство задужено за образовање предузима низ мера са циљем развијања механизма за превенцију и спречавање појаве сегрегације у образовном систему. Осим Закона о забрани дискриминације⁵⁰, нормативни оквир за елиминисање сегрегације ромске деце чине Закон о основном образовању и васпитању⁵¹ и Закон о основама система образовања и васпитања⁵². Закон о основном образовању и васпитању посебну пажњу посвећује инклузивном образовању посредством одредби о упису у школу деце из осетљивих друштвених група. Њиме је прописано је да деца из осетљивих друштвених група могу да се упишу у школу без доказа о пребивалишту родитеља и потребне документације. Осим тога, ако не постоји могућност да се испитивање детета за упис у школу врши на матерњем језику, школа ангажује преводиоца на предлог националног савета националне мањине. У скалду са чл. 56. истог Закона у школу за образовање ученика са сметњама у развоју, дете односно ученик уписује се на основу мишљења интерресорне комисије за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке, уз сагласност родитеља, односно другог законског заступника.

219. Усвојена су два подзаконска акта којима се регулише препознавање и реаговање установе на дискриминаторно понашање. Оба документа дефинишу

⁵⁰ „Сл. гласник РС”, бр. 22/09

⁵¹ „Сл. гласник РС”, бр. 55/13, 101/17 и 27/18 – др. закон

⁵² „Сл. гласник РС”, бр. 88/17 и 27/18 – др. закон

сегрегацију као тежи облик дискриминације уз прописивање мера њену за превенцију заустављање, као и мера за десегрегацију у случајевима да школа има већи проценат ромских ученика од прописаног. У мере и активности које се реализују у процесу десегрегације образовне устаниове укључују и друге релевантне актере, као што су јединица локалне самоуправе, центар за социјални рад и други.

220. Применом мера афирмативне акције од 2003. године у средње школе уписано је 10.533 ученика ромске националности (55% девојчица), на факултете и високе школе уписано је 1743 студента ромске националности (51% девојчице) Успостављен је систем праћења редовности похађања и постигнућа ученика. У циљу наставка школовања, за ученике уписане мерама афирмативне акције обезбеђују се и стипендије и систем менторства.
221. Измене Правилника о ученичким и студентским кредитима и стипендијама из 2017. године омогућиле су да ромски ученици, поред особа са инвалидитетом и ученика без оба родитеља без критеријума успеха остварују право на кредите и стипендије. У средњим школама је у последњих пет школских година додељено 4.203 стипендија из буџета и донаторских средстава за ромске ученике (65% девојчице). У школској 2017/18. години ангажован је 201 наставник-ментор за пружање подршке ученицима ромске националне мањине.
222. У складу са Законом о образовању и васпитању усвојен је и Правилник о педагошком и андрагошком асистенту⁵³, којим је унапређено функционисање рада педагошких асистената путем дефинисања критеријума за њихово ангажовање, описа њиховог посла и одговорности, као и стручног усавршавања и напредовања
223. У школској 2019/20. години укупно је ангажовано 261 педагошких асистената, 229 у основним школама и 31 педагошки асистент у предшколским установама. Они доприносе укључивању и постизању бољих резултата ромских ученика у образовању. Радна места свих педагошких асистената финансирају се са националног и локалног нивоа. Радно место „Педагошки асистент“ је додатно дефинисано кроз опис посла, стручну спрему-образовање, додатна знања- испити и радно искуство, а који су потребни за обављање послова педагошког асистента, што је објављено у Уредби о каталогу радних места у јавним службама и другим организацијама у јавном сектору од 6.6.2018.године. Ширење мреже педагошких асистената реализује се кроз ИПА II програм – секторска буџетска подршка. У сарадњи са Универзитетом у Крагујевцу – Центар за целоживотно учење, који има акредитовану обуку за педагошке асистенте организована је 2018. године

⁵³ „Сл. гласник РС”, бр. 877/19

петодневна уводна обука за 65 педагошких асистената (за 50 нових, као и за 15 раније ангажованих асистената који нису похађали обуку).

224. Од пре пет година Ромски језик са елементима националне културе је изборни предмет у образовању. Обезбеђено је четири додатна уџбеника на ромском језику за 2.800 ученика у 79 основних школа⁵⁴.
225. Програми стручног усавршавања запослених у установама образовања и васпитања обухватили су и теме које се односе на оснаживање, информисање и развој знања и вештина за рад са ученицима које су претрпеле неко од нетолерантних понашања. У Каталогу програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника⁵⁵ акредитовано је 2 програма из области образовање и васпитање на језицима националних мањина. У Каталогу је укупно 32 програма који се баве људским правима. У области унапређивања компетенција за грађанске вредности налази се 7 програма, а 24 програма имају за циљ унапређивање капацитета наставника и другог стручних сарадника за деловање у области заштите од насиља и дискриминације.

Б. Култура

226. Полазећи од става да свако има права да слободно учествује у културном животу заједнице, Министарство задужено за културу и информисање настоји да створи подстицајно окружење за унапређење свих области уметничког стваралаштва, као и да обезбеди услове за доступност културних садржаја, разноликост културних израза и да мотивише интеркултурни дијалог.
227. Као и до сада, у култури националних мањина значајна је сарадња са националним саветима националних мањина, посебно у процесу дефинисања јавних политика и процедури конкурсног суфинансирања. У континуитету се подржавају пројекти националних савета националних мањина и удружења грађана којима се промовише мултикултурална разноликост.
228. Посвећујући пажњу историјској димензији расне дискриминације и нетрпељивости, подржавају се и пројекти којима се негује култура сећања. Традиционално се подржавају пројекти којима се негују сећања на жртве Холокауста и злочине против човечности током Другог светског рата.
229. Кроз савремену уметничку продукцију презентују се бројне актуелне теме, као што су: насиље, кризе, губљење идентитета и проблеми миграната. Такође су реализовани и пројекти којима се промовише професионално

⁵⁴ Школска 2018/19 година

⁵⁵ <http://zuov.gov.rs/katalozi-programa-stalnog-strucnog-usavrsavanja/>

стваралаштва припадника националних мањина са циљем јачања културног и националног идентитета.

230. Од велике је важности постојање пројеката који имају мултикултурне садржаје, односно којима се негује интеркултурализам. Они су углавном фестивалског типа и конципирани тако да значајно доприносе развоју публице. Неки од њих су: ETHNO.COM, World music festival који реализује Културни центар Панчева, "Лепота различитости", удружења "Чешка беседа Крушчица" из Беле Цркве, или "Књижевни сусрети писаца националних мањина у Србији", који организује Народна библиотека "Доситеј Обрадовић" Нови Пазар. Значајан број наших партнера је увидео важност деце и младих као циљне групе, као и важност развоја креативних индустрија, али се нове технологије још увек не користе у знатној мери.
231. Министарство културе и информисања подржава пројекте који чине видљивим успехе, али и проблеме Рома, као једне од најосетљивијих друштвених група.
232. Редован рад установа културе широм Србије значајно доприноси подизању свести о разноликости културне сцене; поред јединица локалне самоуправе, које су оснивачи ових установа, и Министарство културе и информисања настоји да подржи пројекте од значаја за живот заједнице.
233. Упркос чињеници да је расположиви буџет намењен култури далеко мањи од оптималног, Министарство културе и информисања је одлучно у намери да настави да испуњава циљеве културне политике која је интегративна и стимулативна за свакога, и која негује богатство разноликости културних израза.
234. Из Буџетског фонда за националне мањине у 2018. години издвојено је 21.800.000,00 динара за пројекте из области информисања на језицима националних мањина. У току је реализација пројеката из области културе у износу од 30.000.000,00 динара из Буџетског фонда за националне мањине у 2019. години.
235. Канцеларија за људска и мањинска права је у сарадњи са националним саветима националних мањина три године за редом поводом обележавања Међународног дана људских права органозовала Сајам посвећен промовисању културне разноликости и традицији националних мањина које живе у Србији.

В. Информисање

236. У Републици Србији су заступљени разноврсни модели информисања на језицима националних мањина: програми јавног медијског сервиса, емисије, односно чланци у приватним медијима, штампани медији чији је оснивач национални савет, као и интернет медији, приступ медијима матичне земље итд.
237. У извештајном периоду усвојена је нова Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији за период 2020-2025. године којом су одређени наредни правци деловања државе у циљу унапређења информисања припадника мањина, и обезбеђивања одрживости и стабилног начина финансирања њихових медија. Стратегија је израђена у оквиру транспарентног и консултативног процеса у који су укључени и национални савети националних мањина и други релевантни актери медијске сцене.
238. Будући да се систем јавног информисања на језицима националних мањина састоји од различитих сегмената, одрживост тог система мора се сагледати у контексту финансирања: медијског садржаја на једном или више мањинских језика медија у приватном власништву; основне делатности јавних медијских сервиса и медија чији су посредни оснивачи национални савети националних мањина.
239. Доношењем у 2016. години Уредбе о расподели средстава из буџетског фонда за националне мањине ближе су одређени критеријуми, услови, начин и поступак расподеле средстава из овог фонда за програме и пројекте из области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писама националних мањина. Савета за националне мањине на основу предлога Координације савета националних мањина утврђује приоритетне области за финансирање.
240. Средствима из буџетског фонда за 2017. годину путем јавног конкурса додељена су средства у износу од 1.800.000,00 динара за реализацију програма и пројеката из области информисања на језицима националних мањина. У складу са предложеним програмом који је донео Савет за националне мањине за доделу средстава из Буџетског фонда за 2018. годину у износу од 21.800.000,00 динара одређена је као приоритетна област информисање на језицима националних мањина. Средства из буџетског фонда за 2018. годину опредељена су за 77 организација и установа.
241. Према налазима Регулаторног тела за електронске медије, који према Закону о електронским медијима врши контролу рада пружалаца медијских услуга и Заштитника грађана, у 2016. години, постојала је оквирна подударност без битних одступања у континуитету емитовања програма на језицима националних мањина у медијима приватизованим преносом капитала. Заштитник грађана је констатовао да су и медији који су

приватизовани бесплатним преносом акција „наставили да емитују програм на језицима националних мањина”. Такође, у извештајима о примени Акционог плана за остваривање права националних мањина, национални савети чешке, русинске и украјинске националне мањине наводе да није било одступања у емитовању програма на језицима тих националних мањина у приватизованим медијима. Може се закључити да се постојећи механизам надзора над поштовањем обавезе у погледу континуитета емитовања програма може сматрати делотворним и његовим изменама се може приступити евентуално након истека периода од законом прописаних пет година.

242. Финансирање медијског садржаја на једном или више језика националних мањина медија у приватном власништву одвија се путем пројектног суфинансирања. Министарство културе и информисања сваке године расписује Конкурс за суфинансирање пројеката из области јавног информисања на језицима националних мањина.
243. У циљу праћења реализације пројеката и процене ефеката пројектног суфинансирања на квалитет информисања припадника националних мањина, Министарство културе и информисања сачињава годишње извештаје о конкурсима намењеном информисању припадника националних мањина. У извештајном периоду суфинансирано је укупно 229 пројеката на 18 језика националних мањина, у укупном износу од 106.430.600,00 РСД. Национални савети националних мањина дају мишљење о пројектима који су пристигли на наведени конкурс.
244. Посебну пажњу Министарство посвећује мултикултурним и мултијезичким пројектима који доприносе сензибилизацији већинског становништва за културне, језичке и верске посебности припадника националних мањина, превазилажењу постојећих погрешних перцепција и унапређењу међуетничке толеранције. У извештајном периоду суфинансирано је 30 мултијезичких и мултикултурних пројеката, у укупном износу од 13.569.400,00 динара.
245. Део буџетских средстава се обезбеђује и за пројекте организовања стручних и научних скупова која се баве темама од интереса за припаднике мањина и унапређивања медијског и новинарског професионализма, односно јачању стручних капацитета медијских посленика да извештавају о опасностима дискриминације. Из буџета Министарства културе и информисања је у периоду од 2017-2019. године финансирано шест таквих пројеката средствима у износу од 3.353.000,00 динара.
246. Удружење новинара Србије организовало је радионице на тему извештавања и утицаја медија на стварање предрасуда о мањинама, проблема

адекватног образовања новинара мањинских медија и новинара који пишу о мањинама, етике на интернету и друштвеним мрежама.

247. У циљу промовисања регионалне сарадње на пољу борбе против говора мржње и заштите малолетника од потенцијално неприкладних и штетних медијских садржаја, Савет Регулаторног тела за електронске медије је објавио публикацију под називом „Медијска регулаторна тела и говор мржње“. Ова публикација обухвата случајеве говора мржње и увредљивог језика у Републици Србији и земљама у региону.

Г. Обуке о људским правима

248. Систем стручног усавршавања у јавној управи значајно је унапређен након доношења Закона о Националној академији за јавну управу⁵⁶ као и измена и допуна закона који уређују права и дужности државних службеника и запослених у јединицама локалне самоуправе – 2017. године. Национална академија за јавну управу почела је са радом 2018. године и представља централну институцију система стручног усавршавања у јавној управи, са статусом јавно признатог организатора активности неформалног образовања одраслих, над чијим радом надзор врши Министарство државне и локалне самоуправе.

249. Програме обука на којима ће се заснивати стручно усавршавање државних службеника и запослених у јединицама локалне самоуправе у 2020. години у оквиру области Заштита људских права и тајност података, садржи и посебну тематску целину посвећену правима припадника националних мањина. У оквиру области стручног усавршавања развој језичких вештина, утврђени су програми обуке за учење језика националних мањина и то: мађарског и албанског језика. Такође, у циљу унапређења знања запослених припадника националних мањина у ЈЛС из српског језика за његово активно коришћење у радном окружењу предвиђена је могућност учења српског језика.

250. Повереник за заштиту равноправности је у извештајном периоду спровео низ обука на тему познавања антидискриминационих прописа за полицијске службенике, пружаоце социјалних услуга, локалне самоуправе, медије, Националне савете националних мањина, Националну службу за запошљавање и друге релевантне актере.

251. Правосудна академија уз подршку УНДП-а, Канцеларије Савета Европе у Београду и Мисије ОЕБС-а у Србији, организује специјалистичке семинаре у области људских права за судије и судијске сараднике основних, виших, апелационих, прекршајних, привредних судова, као и Управног суда. У овакве обуке су укључени и основни и виши јавни тужиоци и њихови заменици, као и корисници почетне обуке Правосудне академије.
252. Уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији у извештајном периоду организован је низ округлих столова на тему усаглашавања судске праксе у области недискриминационог законодавства, а посебно усмерене на судије апелационог суда у циљу обезбеђивања додатне дискусија око спорних питања која доводе до неусаглашене судске праксе у релевантним предметима. За носиоце правосудних функција су реализовани семинари на тему спречавање дискриминације у области миграција, обрађивана је забрана дискриминације кроз примену УН стандарда, затим обука у области антидискриминационог законодавства за судије виших судова као и обука у области заштите од дискриминације националних мањина и пракси Европског суда за људска права. Тематску целину посвећену ИЦЕРД, будући носиоци правосудних функција који обрађују кроз предавања и вежбе.

Препорука став 27

253. У складу са Законом о азилу и привременој заштити, Комесаријат за избеглице и миграције обезбеђује материјалне услове за прихват тражилаца азила (смештај, храну, одећу и новчана средства за личне потребе). Смештај у центрима се обезбеђује без дискриминације по било ком основу, а нарочито по основу пола, расе, боје, националне припадности, друштвеног порекла, вероисповести, укључујући и правни статус како тражиоцима азила, тако и лицима која још увек нису регулисала свој статус. Тако у сваком сталном и прихватном центру постоји простор који је посебно адаптиран за децу, а смештај за мушкарце и жене је одвојен.
254. У свим центрима у којима се врши прихват и збрињавање тражилаца азила и миграната, обезбеђена су три obroка дневно, у складу са нутриционистичким стандардима и верским потребама. Свим лицима је обезбеђена довољна количина одеће и обуће, прилагођена временским условима, као и довољна количина средстава за хигијену.
255. Систем социјалне заштите омогућио је хитан смештај и старатељску заштиту малолетним мигранатима и избеглицама без пратње, као и адекватну здравствену заштиту и психосоцијалну подршку. Поред институција

одређених за смештај малолетника без пратње смештај се такође врши и у хранитељске породице. Министарство задужено за социјалну заштиту је донело у 2017. години нову инструкцију о поступању центара за социјални рад и установа социјалне заштите у обезбеђивању заштите малолетних миграната без пратње, која је допуњена 2018. године. Такође, у сарадњи са УНИЦЕФ и УНХЦР објављене су Стандардне оперативне процедуре за заштиту деце избеглица/миграната. Центар за породични смештај и усвојење Београд у сарадњи са организацијом Save the Children организовао је тренинге за 56 хранитељске породице и релевантне актере са циљем сензитивисања хранитеља и професионалаца који пружају подршку деци без пратње на терену. И поред обука на подручју које покрива Центар у периоду од 2017. до 2019. године само шесторо деце миграната је било смештено у хранитељске породице. Према наводима стручних радника центара за социјални рад разлог је отпор малолетних миграната без пратње који не желе да се одвајају од својих сународника и групе са којом путују.

256. Поред напора Републике Србије да свим мигрантима и избеглицама обезбеди одговарајући смештај и здравствену заштиту, водило се рачуна и о осталим стандардима. У центрима се у сарадњи са организацијама цивилног друштва обезбеђују рекреативне и образовне активности, психосоцијална помоћ и бесплатна правна помоћ.

257. Посебан простор обезбеђен је за организације цивилног друштва које пружају бесплатну правну помоћ или психосоцијалну подршку. Обезбеђено је потпуно и правовремено информисање миграната о њиховим правима, могућностима и обавезама, као и постојећим центрима за смештај миграната и тражилаца азила са најважнијим контакт подацима.

258. Такође, индикатори квалитета смештаја прате се на месечном нивоу у сарадњи са УНХЦР-ом и јавно су доступни. У сарадњи са ИОМ-ом доступан је информативни материјал који садржи информације о могућностима за добровољни повратак. Преводиоци су присутни у центрима за азил кроз активности које спроводе организације цивилног друштва.

259. У складу са начелом најбољег интереса детета, свим мигрантима независно од њиховог правног статуса, обезбеђен је приступ образовању. Обухват системом образовања и васпитања у школској 2019/2020. години достигао је 98%. Деца и ученици мигранти и избеглице укључени су у осам предшколских установа 52 основне школе и 15 средњих школа. Уз менторску подршку се прати њихово напредовање и постигнућа. Ученицима завршних година основне школе омогућен је олакшан поступак наставка средњешколског образовања, без полагања завршног испита и афирмативним мерама уписа у средње школе у којима је остало места после другог уписног рока.

260. У циљу обезбеђивања унапређења квалитета приступа и подршке за ученике у статусу избеглица и тражилаца азила у основном образовању и васпитању, министар задужен за образовање је донео Стручно упутство за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила у систем образовања и васпитања⁵⁷, поред тога израђен је Приручник за примену Стручног упутства⁵⁸, и брошуре о упису деце и на следећим језицима: фарси, урду, арапски, енглески, пашту, како би адекватно информисали родитеље и старатеље о могућностима образовања деце у периоду у коме бораве у Републици Србији. Брошуре су посредством Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије дистрибуиране родитељима у прихватним и центрима за азил..
261. Свака школа у којој се образују ученици мигранти и избеглице, је према Стручном упутству, израдила је план подршке за ученике приликом укључивања у систем, и тиме допринела квалитету наставе и одрживој инклузији.
262. Изазов за наш образовни систем представља чињеница да деца мигранти и избеглице ретко са собом имају документацију о претходном школовању, те је у већини случајева немогуће имати увид у претходно стечено образовање и постигнуће. Такође, није могуће само на основу узраста одредити у који разред дете треба да буде уписано, иако је препорука да буде у вршњачкој групи или да разлика у годинама буде што мања.
263. Министарство задужено за образовање активно ради на унапређивању компетенција наставника и стручних сарадника за рад са децом и ученицима мигрантима и избеглицама. Од почетка трајања мигрантске кризе обучено је више 2.500 наставника и стручних сарадника.
264. Сваки странац који се налази на државној граници или унутар територије Р. Србије, без обзира да ли је смештен у центру за азил или неком другом објекту намењеном за смештај тражилаца или прихватилишту за странце или се налази на приватној адреси у сваком тренутку током свог боравка на територији Р.Србије има право да приступи поступку азила, односно да изрази намеру да поднесе захтев за азил пред овлашћеним службеником Министарства унутрашњих послова..Одлука по поднетом захтеву за азил доноси се у року од три месеца од дана подношења захтева за азил али се у случајевима прописаним законом рок може продужити.

⁵⁷ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/06/STRUCNO-UPUTSTVO.pdf>

⁵⁸ <http://www.mpn.gov.rs/o-ministarstvu/grupa-za-obrazovanje-manjina-socijalnu-inkluziju-i-zastitu-od-nasilja-i-diskriminacije/grupa-za-obrazovanje-manjina-i-ljudska-i-manjinska-prava-u-obrazovanju>

265. Правни оквир Р. Србије прописује принцип забране протеривања (non-refoulement). У вези са тим, Устав Р.Србије⁵⁹ гарантује да странац може бити протеран само на основу одлуке надлежног органа, у законом предвиђеном поступку и ако му је обезбеђено право жалбе, и то само тамо где му не прети прогон због његове расе, пола, вере, националне припадности, држављанства, припадности одређеној друштвеној групи, политичког мишљења или где му не прети озбиљно кршење права зајемчених овим Уставом. Додатно и прописи у области миграција и азила предвиђају обавезу поштовања начела забране протеривања и враћања не само у оквиру поступка азила (Закон о азилу и привременој заштити⁶⁰) већ и у поступку принудног удаљења (Закон о странцима⁶¹). Принцип забране протеривања и враћања у поступку принудног удаљења обухвата шири обим обавеза за државу, те предвиђа да странац не сме бити принудно удаљен не само на територију где му прети прогон због неког од прописаних личних својстава, већ и на територију на којој постоји ризик да ће бити подвргнут извршењу смртне казне, мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, односно тамо где му прети озбиљно кршење права зајамчених Уставом Р.Србије чак и уколико представља опасност за јавни поредак Р.Србије.

266. У ситуацији када се странац не може удаљити из разлога поштовања начела забране протеривања и враћања донеће се решење о одлагању принудног удаљења. Странац коме је принудно удаљење одложено има право на хитну медицинску помоћ, а уколико је малолетно лице и право на основно образовање.

267. У 2016. години намеру да тражи азил у Републици Србији изразило је 12.811 страних држављана, и то:

Авганистан – 5.582, Ирак – 2.699, Сирија – 2.304, Пакистан - 1 001, Иран – 281, Остало – 944. Од овог броја било је укупно: мушкарци – 9.121, жене – 3.690, малолетна лица – 5.368 (3.689 дечака и 1.679 девојчица). Од укупног броја, малолетних лица без пратње је било 180 (169 дечака и 11 девојчица). Поднето је 577 захтева за азил у Републици Србији.

268. У 2017. години намеру да тражи азил у Републици Србији изразило је 6 195 страних држављана, и то:

Авганистан – 2.483, Ирак – 1.177, Пакистан – 1.088, Иран – 488, Сирија – 370, Остало – 589. Од овог броја било је укупно: мушкарци – 5.136, жене – 1.059, малолетна лица – 2.627 (2.196 дечака и 431 девојчица). Од укупног броја,

⁵⁹ „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006

⁶⁰ „Сл. гласник РС“, бр. 24/2018, чл.6

⁶¹ „Сл. гласник РС“, 24/2018 и 31/2019, чл.83.

малолетних лица без пратње било је 156 (149 дечака и 7 девојчица). Поднето је 235 захтева за азил у Републици Србији.

269. У 2018. години намеру да тражи азил у Републици Србији изразило је 8.410 страних држављана и то:

Авганистан - 2.624, Пакистан – 1.831, Иран – 1.613, Ирак – 802, Сирија – 455, Остало – 1.085. Од овог броја било је укупно: мушкарци – 7.485, жене – 925, малолетна лица – 2.460 (2.166 дечака и 294 девојчице). Од укупног броја малолетних лица без пратње било је 700 (695 дечака и 5 девојчица). Поднет је 341 захтев за азил у Републици Србији.

270. У току 2019. године издато је 12.935 потврда о регистрацији странаца који су изразили намеру да поднесу захтев за азил у Републици Србији, и то:

Авганистан - 3.844, Пакистан – 2.766, Сирија – 1.975, Ирак – 1.560, Бангладеш – 849, Иран – 358, Бурунди – 224, Остало – 1.359. Од овог броја било је укупно: мушкарци – 12.046, жене – 889, малолетна лица – 2.930 (2.615 дечака и 315 девојчица). Од укупног броја малолетних лица без пратње било је 823 (816 дечака и 7 девојчица). Поднет је 251 захтев за азил у Републици Србији.

Година	Одлука	Број лица	Број решења о усвајању захтева за азил и додељивању уточишта	Број лица	Број решења о усвајању захтева за азил и додељивању супсидијарне заштите	Број лица
2016	27	42	14	19	13	23
2017	6	14	3	3	3	11
2018	17	25	11	11	6	14
2019	25	34	13	17	12	17

Табела 6: Извор Министарство унутрашњих послова Републике Србије

271. Особље у прихватним центрима се континуирано обучава у сарадњи са релевантним међународним организацијама и организацијама цивилног друштва. Полицијски службеници који су у непосредном контакту са мигрантима и избеглицама, такође су прошли неопходне обуке из области људских права, а посебна пажња усмерена је на обуке о поступању према малолетним мигрантима и малолетним мигрантима без пратње.

Препорука став: 28

272. Не постоје објективни услови да се у овом тренутку ратификује Међународна конвенција о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица. Наглашавамо да домаће законодавство представља адекватан оквир за заштиту радника миграната, јер им гарантује иста права која уживају и домаћи радници.

273. Након што је Међународна конференција рада усвојила Конвенцију о раду радника у домаћинству, надлежно министарство за рад је одлучило да ће бити урађена анализа компатибилности законодавства Републике Србије са одредбама МОР конвенције о раду радника у домаћинствима. По завршетку овог процеса, биће донета одлука у ком року ће конвенција бити ратификована.

III Примена Конвенције на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија

274. Привремене институције самоуправе (ПИС) на више начина активно учествују у институционалној дискриминацији, прогону Срба и кршењу њихових права, док уједно штите и дају подршку узурпаторима српске имовине и појединцима и групама који врше тај прогон и крше основна права припадника српске заједнице.

275. Настављено је неосновано притварање Срба, који накнадно буду ослобођени пред судовима Привремених институција самоуправе, али тек након дугих суђења и материјалног исцрпљивања породица. До октобра 2019. године ухапшено је 53 Срба, а правноснажно осуђено осам. Приметно је да сви досадашњи извештаји разних међународних организација и тела садрже фактографски податак о ухапшеним Србима али не и било какву референцу да су накнадно ослобађани јер им није доказана кривица.

276. Уведена је и пракса да специјалне полицијске јединице ПИС иду у акције наоружане дугим цевима, у оклопним борбеним возилима против ненаоружаних српских цивила у четири општине на северу АП КиМ у којима становништво чини 95% Срба. То деловање је непримерено и несразмерно. Карактеристичан случај одиграо се маја 2018. године, када су те јединице примениле брутално насиље не само над локалним цивилима већ и над службеницима УН, од којих је један руски држављанин са дипломатским имунитетом. Том приликом оштећено је преко 30 аутомобила и 6 камиона, демолиран је већи број стамбених и пословних објеката. Тешко је повређено 12 Срба, Против повређених није покренут било какав поступак нити подигнута оптужница.

277. Од физичких напада нису поштеђени ни високи званичници Републике Србије, међу којима и Марко Ђурић, директор Канцеларије за Косово и Метохију у Влади Србије и главни преговарач у дијалогу Београда и Приштине. Специјалне јединице су га ухапсиле 26. марта 2018. године, у акцији у којој су користиле ударце кундацима, шутирање, шок бомбе и сузавац и у којој су повређена још 32 грађанина.
278. Још једна пракса која се често користи јесте подизање оптужница за наводне ратне злочине против Срба који се пријаве за повратак. На пример, 28. августа 2017. године ухапшен је Богдан Митровић, кад је са породицом и већим бројем повратника аутобусом ишао да у Муштутишту обиђе своју кућу и сеоску цркву Пресвете Богородице из 1315. године, иначе порушену у општем насиљу према Србима марта 2004. године. За наводни ратни злочин оптужио га је први комшија, Албанац, који му је прво спалио и порушио куће, а затим му узурпирао земљу. Иако је Митровић од 1999. године, када је протеран са АП КиМ, сваке године посећивао своје село, оптужница против њега је подигнута тек кад је најавио да жели да се врати и поново преузме своју имовину.
279. Ту праксу потврђује Четврто мишљење Саветодавног комитета о примени Оквирне конвенције за заштиту националних мањина на АП КиМ од 27. новембра 2017. године које наводи да врло мали број инцидената мотивисаних мржњом против припадника мањина генерално наилази на осуду власти, с тим да надлежни органи региструју мали број тих случајева и још мањи број адекватно санкционишу. Мишљење констатује да су ти случајеви чешћи у подручјима са већим бројем повратника Срба (Клина и Пећ).
280. Закључак је да етнички мотивисани инциденти повећавају осећај несигурности и негативно утичу на процес повратка. Саветодавни комитет у том смислу апелује на власти да интензивирају напоре како би истрага и процесуирање етнички мотивисаних дела из мржње била ефикаснија.
281. Укупан број етнички мотивисаних напада на Србе али и припаднике других невећинских заједница на АП КиМ од јуна 1999. до данас је око 9.000. Без адекватног реаговања локалних институција, не постоји фактор одвраћања од даљих напада који је инхерентан свакој иоле озбиљној политици сузбијања криминала. Статистика постаје податак који нигде не води, значи бескорисан. Још горе је то што се тиме устаљује пракса да су Срби, према природи ствари, легитимне мете напада за које најчешће неће бити осуђен нико. Другим речима, дехуманизују се Срби и фактички уклања помисао да би нападе на њих требало санкционисати као нападе на људска бића.

282. Настављају се напади на Српску православну цркву и њене објекте и свештенство, у виду физичких напада, скрнављења гробаља, пљачкања цркава и манастира и фалсификовања историје. Косовски Албанци не само да отимају, руше и пљачкају српску имовину и српске светиње, већ настоје да у потпуности узурпирају и фалсификују српску историју и да избришу сваки траг вековног присуства Срба и Православља на територији АП КиМ. Један од скоријих примера је истицање тзв. Косовске заставе августа 2019. године на зидинама тврђаве српског средњовековног града Ново Брдо, који је један од кључних српских историјских и археолошких локалитета. Тим чином прекршено је више одредби Закона о специјалним заштићеним зонама, који је Скупштина тзв. Косова донела 20. фебруара 2008. године.
283. Нека места, као што је Ђаковица, још увек су "забрањени град" за своје бивше житеље Србе. Општинска власт и грађани, користећи грубу силу упркос присуству снага реда више година заредом нису дозволили Србима да уђу у градску цркву на највеће верске празнике.
284. У извештају Комесаријата за избеглице и миграције "Стање и погребне интерно расељених лица" (мај 2018. године), наводи се да су интерно расељена лица била у поседу близу 12.000 кућа, преко 3.000 станова, близу 6.000 парцела пољопривредног земљишта и 400 јединица стамбеног простора. Преко 20% ове имовине је узурпирано. Највећи део имовине интерно расељених лица (56%) је уништено. Судовима на територији АП КиМ предато је 19.000 тужби за одштету, а већина судова прогласила се ненадлежним или одбила да прими тужбе. Од овог броја 1.500 су тужбе за имовину оштећену марта 2004. године у погрому.
285. Претходни подаци су битни у светлу једног од примера законодавне дискриминације, у којем је Скупштина у Приштини 9. јуна 2016. године усвојила Закон о косовској агенцији за упоређивање и верификацију имовине. На закон је 17. јуна 11 посланика поднело жалбу Уставном суду, зато што није испоштована уставом прописана процедура везана за потребну већину мањинских посланика код "закон од виталног интереса заједнице". Приштина тврди да се овај закон тиче свих грађана а не само припадника заједнице. То је нетачно јер је овај закон од суштинске важности за ИРЛ пошто уређује поступање по захтевима за повратак узурпиране имовине, од којих су 90% поднела интерно расељена лица. Поред тога, постоје хиљаде случајева у којима су се Албанци путем фалсификоване документације уписивали у катастар као власници поседа ИРЛ, о чему постоје извештаји ОЕБС-а, ЕУЛЕКС-а и УНМИК-а. Уз све наведено, Законом нису устројени никакви посебни механизми за обавештавање расељених лица о поступцима који се воде поводом њихове имовине.

286. У новембру 2018. године Приштина је увела таксе од 100% на робу из централне Србије и Босне и Херцеговине. Тим нецивизацијским потезом је нарушила основна људска права грађана који живе на територији АП КиМ, као и опстанак српске заједнице. Угрожено је њихово снабдевање храном, лековима, техничким материјалом, основним средствима за хигијену.
287. Поред планске економске изолације, додатни страх међу српском заједницом изазвала је и интервенција специјалне јединице "РОСУ" у северном делу Косовске Митровице. Цела једна национална заједница постала је жртва институционалне дискриминације у чину освете због неуспелог покушаја учлањења тзв. Косова у Интерпол.
288. Пример правосудне дискриминације налазимо у Законику о кривичном поступку тзв.Косова који убудуће омогућава суђења у одсуству лицима под сумњом да су вршили злочине за време оружаног сукоба на АП Косову и Метохији а која нису доступна органима гоњења ПИС. Са правне стране, тиме се крше основна права будућих оптужених, призната међународним инструментима, да имају право на правично суђење, право на јавну расправу пред независним и непристрасним судом, и да имају прилику да се изјасне о својој невиности и износе своје аргументе, и друго. Са политичке стране, треба имати у виду да су предлог изнели представници Самоопредељења са јасно прокламованом намером да се суди искључиво Србима.
289. Језичка права су још један пример правосудне дискриминације. Повереник за језике на АП КиМ указује да у законима и подзаконским актима тзв. Косова има језичких грешака и да "ефекти неусклађености албанског и српског језика у законима тзв. Косова производе важне последице за људска права, дакле воде ка повреди истих. Пре свега, ове грешке стварају правну несигурност".
290. То потврђује извештај ОМИК-а из септембра 2018. године "Двојезично законодавство на Косову": "Иако је двојезичност унета у законски оквир, њена примена је и даље слаба. Знатна одступања између две службене језичке верзије постоје и у новоусвојеном законодавству, а верзије важећих закона на српском језику садрже сутштинске грешке. Језички квалитет закона преведених на српски је лош. Постоји Административно упутство о стандардима за израду нормативних аката чија наведена сврха јесте "да дефинише и уједначи стандарде у изради нормативних аката". Међутим, закони чија израда је слабог квалитета и који су лоше преведени и даље се дистрибуирају што указује на то да се ово Административно упутство или не примењује, или да не постоје ефикасни механизми да осигурају доследност између верзија на службеним језицима нацрта закона.